

MLADIKA


februar 2007
cena 3,00 €

Štev. 1

Pol stoletja zvestobe
in ljubezni

POLITIČNI KOMENTAR:

Zagate diplomacije
in dileme levice



MLADIKA

Tomaž Pavšič
75-letnik

NOVELA:

Ellen

Irma M. Ozbalt

Pol stoletja zvestobe in ljubezni ... 1
Zagate diplomacije in dileme levice 2
Pod črto: Nepotreben napor... .. 2
Irma M. Ozbalt: Ellen 4
Vladimir Kos: Tudi zame 7
Aleksander Furlan: Teta Manca ... 8
M. Žitnik: Čarodejke (LV.) 9
Pod črto: Spet fojbe... kaj pa 1800 vojnih zločincev? 11
Pozornost profesorju Tomažu Pavšiču 12
Lida Turk: »Sliko lahko objavim in dopolnim s podatki« 14
Peter Močnik o jusu ali skupni lastnini 15
Angelos Baš: Manj znane sestavine Hitlerjeve politike (I) 17
Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da 19
Ciril Velkovrh: Evro na slovenskih znamkah 20
Antena 21
Ocene:
Knjige: Janez Jalen: Bobri (C. Velkovrh); Reinhold Messner: Življenje na skrajnih mejah (C. Velkovrh); Ivan Artač: Zaraščene stezice (M. Cenda); Miro Simčič: 888 dni na soški fronti (C. Velkovrh); Boris Pahor: Trg Oberdan (V. Purič); Zbornik simpozija o Jakobu Ukmarju v Rimu (A. R.); Tone Wraber: Dvakrat sto alpskih rastlin na Slovenskem (C. Velkovrh) 26
Zapisnik 35. literarnega natečaja Mladike 31
Knjižnica Dušana Černeta (70) .. 32

Na platnicah:

Pisma uredništvu; Za smeh in dobro voljo; Listnica uprave

Priloga: RAST 1 - 2007

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
tel. 040-3480818; fax 040-633307

urednistvo@mladika.com

Oblikovanje: Matej Susič


Izdaja: Mladika z.z. o.z.
Reg. na sodišču v Trstu št.193



Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane 3,00 €. Celoletna naročnina za Italijo 24,00 €; nakazati na poštni tekoči račun 11131331 – Mladika - Trst. Letna naročnina za Slovenijo in druge države 25,00 € (ali enakovreden znesek v tuji valuti), po letalski pošti 30,00 €.

Tisk: Graphart srl - Trst

pisma 

Spoštovani,

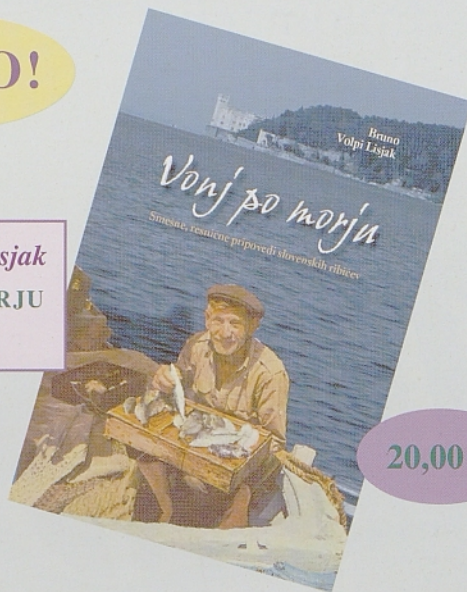
Pravkar mi je v roke prišla decembrska številka vaše revije Mladika, kjer ste na predzadnji strani v rubriki "Mogoče bi vas zanimalo..." v 5. alineji zapisali, da so trije znani Slovenci prestopili v islam – vsaj za dva od omenjenih – za Alojza Kraigherja in Vladimirja Levstika je znano, da sta prestopila v pravoslavno vero, nikakor pa ne v islam. Morda isto velja tudi za zdravnika dr. A. Koširja? Morda bi bilo prav, da svojo napako popravite v eni od prihodnjih števil revije.

Lepo vas pozdravljam

(sledi podpis)

NOVO!

Bruno Volpi Lisjak
VONJ PO MORJU
(2. izdaja)



20,00 €

M založba
MLADIKA

Trst, ulica Donizetti 3, I-34133

tel. 040-370846 • fax 040-633307 • e-mail: urednistvo@mladika.com

SLIKA NA PLATNICI: Ob začetku druge polovice stoletja Mladike objavljamo platnico prve "poskusne" številke iz leta 1957, ki jo je oblikoval pisatelj Janez Prepeluh (fotokompozicija M. Susič).

UREDNIŠKI ODBOR: David Bandelli, Jadranka Cergol, Liljana Filipčič, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Mitja Petaros, Nadia Roncelli, Matjaž Rustja, Tomaž Simčič, Breda Susič, Neva Zaghet, Zora Tavčar in Ivan Žerjal.

SVET REVIJE: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Peter Černic, Marija Češčut, Danilo Čotar, Diomira Fabjan Bajc, Ivo Kerže, Lučka Kremžar De Luisa, Sara Magliacane, Peter Močnik, Aleksander Mužina, Milan Nemac, Adrijan Pahor, Štefan Pahor, Bruna Pertot, Marijan Pertot, Ivan Peterlin, Alojz Rebula, Peter Rustja, Ester Sferco, Marko Tavčar, Andrej Zaghet, Edvard Žerjal in člani uredniškega odbora.

Pol stoletja zvestobe in ljubezni

Mladika stopa letos v drugo polstoletje. Za prvih petdeset letnikov revije je v pripravi kazalo, iz katerega bo razvidna pot, ki jo je ta slovenska revija v Trstu prehodila v svojih petdesetih letih.

Začeli smo 1957. leta z veliko vere in zaupanja in majhnimi sredstvi. Nismo vedeli ali nam bo uspelo. Naslonili smo se na župnišča in na verne ljudi, ki so nam zaupali in pomagali. In je šlo! Obračun je danes več kot zadovoljiv. V petdesetih letih je na preko 10.000 straneh naše revije izšlo več kot 2.400 pesmi in na stotine novel, če se omejimo samo na literaturo. Razpisali smo 34 literarnih natečajev, na katerih je sodelovalo preko 3.000 piscev. Objavili smo veliko drugega gradiva z vseh področij: od politike do zgodovine, od numizmatike do etnografije, od jezikoslovja do filma in drugo.

Takoj na začetku smo ustanovili tudi založbo. Naša prva knjiga je bila pesniška zbirka Brune Marije Perrot z naslovom *Moja pomlad* (1961).

V vseh teh letih smo doživeli ničkoliko sprememb na vseh področjih. Doživeli smo tudi zlom totalitarnih komunističnih režimov, razširila se je Evropska zveza, padle so meje. Ponujajo se nam nove priložnosti, ki jih bomo morali izkoristiti.

**Za nami je polstoletja ljubezni in zvestobe slovenstvu
krščanstvu
demokraciji.**

To je štafetna palica, ki jo prva slovenska povojna generacija v Trstu izroča današnji mladini in vsem Slovincem dobre volje. Pred nami je nova doba.

To smo občutili tisti večer v Peterlinovi dvorani na Donizettijevi ulici v Trstu, ko smo proslavili zaključek izhajanja petdesetega letnika revije.

Še bomo na naših straneh zagovarjali resnico in delali za mir. Še bomo na strani družine in otrok. Skrbeli bomo za lep slovenski jezik. Z nami ostanite tudi vi, dragi bralci, Mladiki pa srečno pot v drugo polstoletje.

Srečno pot, Mladika!



Večer v Društvu slovenskih izobražencev.



Mladika št. 1, letnik 1957.

Zagate diplomacije in dileme levice

Nedavni obisk zunanjega ministra D'Aleme v Gorici in Ljubljani meče novo luč na odnose med Italijo in Slovenijo, ki bi jih Ljubljana rada dvignila na višjo raven, medtem ko Rim ne kaže posebne volje, čeprav obstajajo skupni interesi in razlogi, da bi Farnesina posvečala več pozornosti Sloveniji: navsezdanje že poldrugo desetletje trdi, da mora biti tako politično kot ekonomsko močnejše prisotna v Severni in Vzhodni Evropi, da hoče realizirati 5. koridor, da se poteguje za realizacijo severnojadranskega pristaniškega sistema... toda to le na papirju, dejansko ostaja vse na ravni pobožnih želja ali kakih prikritih načrtov...

Upoštevač prisotnost dveh narodnostnih manjšin na obeh straneh meje pa obisk ni povedal nič novega. Upravičeno je bilo pričakovati, da bo do otoplitve odnosov med Ljubljano in Rimom prišlo razmeroma kmalu po zmagi leve sredine na lanskih volitvah, vendar pa je šibka večina, na katero vlada lahko računa v parla-

mentu, usmerila pozornost in skrb vladnih mož na notranjo politiko. To lahko razumemo vsi, težje razumemo, da je bil D'Alemov vljudnostni obisk v bistvu površno pripravljen, brez prave vsebine in v nekem smislu celo protisloven, ker je ponovno odprl vprašanja, o katerih je pred šestimi leti takratni minister Ruggero dejal "pacta sunt servanda". Mi smo upravičeno pričakovali, da bo italijanski zunanji minister povedal kaj konkretnega o izvajanju zaščitnega zakona za slovensko manjšino, zakona, ki se stara in naglo izgublja na pomenu. D'Alema je sicer dejal, da je zakonske določbe v korist manjšine treba uresničiti, toda s tem se je sam udaril po prstih, ker je pozabil, da jih z mrtve točke lahko spravi edinole vlada, v kateri je on sam odgovoren za eno glavnih ministrstev. Paritetni odbor zamuja, poleg tega pa šteje zakon več točk, ki bi jih lahko začeli uresničevati tudi brez perimetracije.

D'Alema je začel svoj obisk v Gorici, ki predstavlja nekakšen simbol slovensko-

ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO •

Nepotreben napor

Na tržaškem knjižnem trgu se je pojavila knjiga o likvidaciji Tržaške kreditne banke. Na predstavitvi je bilo veliko ljudi, kar zgovorno priča, kako globoko rano je povzročil propad tega našega najmočnejšega bančnega zavoda. Vsi so pričakovali, da bodo vsaj na predstavitvi zvedeli kaj novega, ker knjiga ne razkrije nobenega ozadja celotne afere. Vse sloni na predpostavki, da bi se dalo TKB rešiti, a da je zato zmanjkala politična volja. Takrat je bila v Italiji na oblasti leva sredina, ki se je opirala na odkrito pomoč KPI.

Odpovedala je torej leva sredina z vso partijo vred?

Očitno je prevladalo mnenje državnega aparata s finančnim ministrstvom in državno banko na čelu. Ti si tehničnih razlogov za likvidacijo banke niso mogli izmisliti: finančna luknja je bila več kot otipljiva (čeprav ni še nihče razkril, koliko je sploh zmanjkalo v TKB. Zakaj?), poslovanje je bilo rizično in v marsikaterem pogledu nekorektno, sami uslužbenci niso slutili (tudi niso



italijanskega sodelovanja in kjer je manjšina dobila kljub zamudam vendarle nekaj zadoščenja. Goriško srečanje je bil gotovo pozitiven člen celotnega obiska, ker sta obe manjšini dobili pečat uradnega zastopstva, s posebnim ozirom za obe naši krovni organizaciji, ki sta bili vključeni v uradno delegacijo. To se je zgodilo prvič. Upajmo, da ne gre le za lepотно gesto, ampak da napoveduje drugačno, doslednejše ravnanje z manjšino. Trdno torej pričakujemo, da se od besed preide k dejanjem.

Vprašanje vračanja nepremičnin istrskih beguncev je bilo pravzaprav vtihotapljeno v seznam obravnavanih problemov. Uradno o tem v Ljubljani niso govorili, a vendar so izjave, ki jih je D'Alema dal na tiskovni konferenci, močno odmevale v obmejnih dnevnikih. Ali torej lahko sklepamo, da je šlo bolj za propagandni trik kot za diplomatsko gesto? Preklic Rimskega sporazuma, ki je določil denarno nadomestilo za nacionalizirano imovino ezulov, tudi ne predstavlja prepričljive geste. Rim se je spotaknil celo na delitev bremena med Slovenijo in Hrvaško in vprašal, zakaj je Ljubljana prevzela večji del na svoje rame. Ali so res pozabili, da je Rimski sporazum zadeval samo bivšo Cono B in da je odprto vprašanje odškodnine za nacionalizirano imovino v ostali Is-

tri, Kvarnerju in Dalmaciji.

Tudi napoved, da hoče Italija povedati svoje (pogojevati) glede nameravane podvojitve nuklearke v Krškem, zveni kot sredstvo za izsilitev slovenskega pristanka na uplinjevalnik v Tržaškem zalivu. Pritisk, ki je obenem ponudba za partnersstvo?

Kakorkoli že, obisk in odmevi (izključno v krajevnem tisku), zbujaajo vtis, da tako vlado kot levo sredino še vedno močno pogojujeja po eni strani visoka državna birokracija (ki vedno gleda in dela dolgoročno) po drugi pa predvolilni strankarski interesi koalicije, ki glede naše manjšine vedno zamuja. Tudi načrtno?

Levica v manjšini se tega stanja zaveda, vendar pa ni pripravljena tvegati zamere v najvišjih krogih koalicije. Nasprotno, pripravljena je pozabiti na vse nedoslednosti uradne politike, le da bi ta ne utrpela nobene volilne škode. Podobno nesprejemljiva so tudi stališča glede deželnega volilnega zakona. Slovenska levica ne more iz svoje kože, obnaša se strankarsko in ne splošno manjšinsko kot bi veleval interes celotne naše skupnosti. Ob vsem tem pa je morda najhujše spoznanje, da se tega stanja vsi zavedamo, a nihče se ne zgane. Slovenski manjšinski politiki ne znajo priti do kompromisnih stališč niti glede skupnih interesov.

POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO

smeli vedeti), kaj dela bančno vodstvo, ki je sklepalo mimo upravnega sveta in celo proti njegovim pomislekom. O vsem tem v knjigi nič in na predstavitvi nič. Zaman bi lahko spraševali, ali je bila na mestu ambicija, ki je ni skrival nihče, postati najmočnejša banka v Trstu, kar je pomenilo drezati v občutljivost določenih krogov. Ali pa drag nakup in še dražja rekonstrukcija prestižne palače za nov sedež banke, zdaj prazen in razpadajoč sarkofag pretiranih želja. Nobene informacije tudi o vlogi in teži srbskega kapitala v banki, kakor tudi ne o znatni pomoči sestrski banki v Gorici, do katere je prišlo tik pred izbruhom krize. Tudi o teh vprašanih bi morali razmišljati v knjigi in informirati našo javnost, ki se nikakor ne more zadovoljiti z iskanjem odgovornosti samo v Rimu. In v Ljubljani. Dokaj nejasno se meče krivdo za likvidacijo TKB tudi na drugo Demosovo vlado, napol zapisane besede, ki puščajo za sabo samo sum in nobenega otipljivega dokaza o vpletenosti slovenske vlade pri bojkotiranju reševalnih poskusov. O dokazih se samo govori, nihče pa ne pride na dan z njimi.

Knjiga govori torej o pomanjkanju politične volje pristojnih italijanskih organov za rešitev banke, toda to smo vedeli že prej. Samo vodstvo TKB je mislilo, da bodo drugi delali z njimi v rokavicah.

Irma M. Ozbalt

Ellen

Novela z literarnega natečaja Mladike za leto 2005

Kavarnica Starbucks diši po udobju, toploti, miru. Ker je potisnjena ob dvoje sten, ki se stikata v razpotegnjen kot prvega nadstropja knjigarne Chapters, diši tudi po dobrem papirju, kemikalijah barvnih tiskov in lepil. Predvsem pa diši po pravkar zavreti kavi, po domačnosti.

Po domačnosti, ko se sredi neznancev ne počutiš več samega. Starbucks, najdražja, najboljša in najbolje propagirana kava, ameriška kava. Mizice so okrogle in majhne. Okrog njih se lahko drenjajo po štirje, a le, če so prijatelji. Večinoma sede ob kavi pari, pari znancev, prijateljev ali ljubimcev, tu in tam kak zakonski par z dojenčkom ali majhnim otrokom. Družčina je tiha, umirjena. Tudi tisti, ki sedijo sami, so njen del. Nekateri od teh so si vzeli z vsem dostopnih polic knjige, ki jih zdaj prelistavajo, pregledujejo, tudi berejo. Taki, ki knjig ne kupujejo, ker zanje nimajo denarja. Vsi pa imajo dovolj za skodelico kave, čeprav je Starbucks najdražja. A nekaj moraš imeti, nekaj, kar diši po razkošju, te umirja in povezuje z drugimi.

Sedim pri oknu, pravzaprav ob stekleni steni. Kava je še vroča. Prelistujem knjigo, ki sem jo pravkar kupila. Drage so zdaj. A – kot rečeno – nekaj moraš imeti. Opazujem ljudi, ki doli pod oknom z uporno odločnostjo merijo obe navkrižni ulici, ki se stikata na vogalu knjigarne. Oblečeni so za hlad, ker je že jesen. Mode v Montrealu ni, ali pa je za vsakega uporno drugačna. Jeans in draga krznena jopa. Mlahave črne hlače, pa še bolj mlahasta podrgnjena jopa trenirke, siva. Stara gospa v volnenem plašču, z majhno pleteno kapo, izpod katere kuka nekaj utrujenih sivih kodrov. Mamica v elegantnem krilu do gležnjev potiska voziček z dojenčkom. Ob njej caplja majcena punčka v roza škornjih.

Potem ju zagledam. V niši vhodnih vrat sedi pred visokim poslopjem Royal Bank mlad možki s psom. Sedi na pločniku. Pred seboj ima narobe obrnjen, potlačen klobuk. Tu in tam kdo vrže vanj kak kovanec. Pes menda spi. Majhen kuža, sivorjav, bogve kakšne pasme. A menda ni sestradan. Ga ima mož s seboj za družbo? Saj mora prehranjevati tudi njega. Ju zebe? Gotovo. Pes ima pod seboj majhno odeji-

co, njegov gospodar pa nič. Tam, kjer naj bi imel kaj podloženega, se mu v čudni odsekanosti dotika pločnika umazano podrgnjena rdeča bunda. O, moj Bog, mož nima čevljev, nima škornjev, nima nog! Sedi kot odsekan, nepremičen panj, ki je ostal od drevesa.

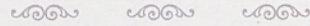
Ni mi več za kavo, pa le naredim dolg, pekoč požirek. Prisilim se v knjigo, a ne morem brati.

Brez nog.

Kako je človeku brez nog?

Pa se je spomnim.

Ellen.



Krka, lepa, tiha, zelena Krka je ledenomrzla tudi sredi julija, a otroci se mečemo vanjo kot za stavo. Potapljamo se, plavamo, kričimo, ko pa zlezemo na breg, se tresemo od mraza. Na Konjski loki je Krka plitva in široka, ob bregovih razčlenjena v manjše zajede, ki jim pravimo gredice. Fantje ob gredicah zmeraj zakurijo ogenj. Le kje naberejo kaka drva, saj je šibje vrb, ki razmejujejo gredice, tenko in zeleno? Pa ga res zakurijo, vsako popoldne. Fantje. Vse zmorejo. Zadnjič so ujeli živega gada, ga nasadili na palico in z njim tekali okoli prestrašenih deklic, ki so pobegnile od ognja. Kam so kačo nazadnje odnesli, niso povedali.

Dekleta stoje ob ognju; tanke, otroške noge so od mraza vse modrikaste in posute s kurjo kožo. S Falentovo Stanko se prerineva mednje. Deklice, vsi otroci, so iz hiš, ki nimajo kmetij. Največ otroci revnih staršev, pol-kmetov, kmečkih delavcev, dninarjev, tržanov, ki imajo ali nimajo dohodkov od kake male obrti. Otroci, ki niso vpreženi z delom na polju ali pri živini. Taki, ki so jim poletne počitnice res počitnice. Za kopanje so deklice oblekle stare, obledele kopalne obleke, ki so jih podedovale od starejših sester. Stanka ima temnomodro z oranžnimi cikcakami. Dobila jo je od učiteljice Erne, ki stanuje v eni od sob Falentove velike, že zdavnaj ne več popravljene hiše. A to oblačilo, ki se Stanki tako lepo oprijemlje otroškega telesca, počasi razpada. Vsak

dan, preden greva na Loko, mora Stanka prej zašiti vse od moljev prežrte luknjice, ki so se odprle od prejšnjega dne. Meni kopalne obleke, ki se prav nič ne oprijemljejo telesa, vsako poletje na novo sešije mama iz vsemogočih ostankov blaga, ki ji ostajajo od krojenja oblačil za sosede in znanke. Naša mama je napol šivilja.

“Lej jo, tamle!”

“Kdo?”

“V vodo gre, za grmovje se drži.”

Pa jo zagledam. Deklica kot me, ki smo trški proletariat. Stara kakih deset let. Kot me s Stanko. Ali pa morda malo starejša. Za nekaj centimetrov je večja od nas vseh, ali pa se le tako zdi, ker ima dolge noge, lepe, gladke noge brez kakršnihkoli sledov starih prask, s kakršnimi so posute naše. Gladke noge, ki so le rahlo porjavale od sonca. Stanka in jaz in vsi drugi trški otroci smo od poletnega sonca že zdavnaj črni kot murenčki, kot pravi mama. Deklica ima prelepe, debele, skoraj črne kite, na koncu spete z okroglimi usnjenimi sponkami. Spuščene ima po hrbtu. Na čelo ji pada lepo prirezan lok bleščečih kratkih las. A kaj vse to! Oblečena je v pravo, v trgovini kupljeno kopalno obleko iz tanke volne. Prilega se ji ko vlita. Živordeča je, z drobnimi belimi pikicami, za vratom obrobljena z belim trakom, na hrbtu globoko, ovalno izrezana.

“Čigava pa je?”

Stanka tudi ne ve. Pa se pomakneva proti Bebi in Micki, ki tudi stojita ob ognju.

“Jo poznaš, Beba?”

“I, kaj ne bi! Sem jo že trikrat videla na Loki, enkrat pa tudi na placu. Notarjeva je.”

“Notarjeva?”

“Ja, stric ji je. Pri njih je na počitnicah.”

“Je iz Ljubljane?”

“Ne, nekje s Štajerskega.”

“Kako pa ji je ime?”

“Ne vem.”

Deklica je pomohla prste na nogi v vodo in jih brž potegnila nazaj: “U, je pa mrzla, ne?” in se nasmehnila proti nam ob ognju.

“Ja, pridi se pogret!” sem ji zaklicala.

Res se nam je pridružila. Tudi njene lepe noge so se od ognja kmalu pordečile – kot naše.

“Kako ti je ime?” je vprašal Milček, Bebin brat, ki je bil od vseh nas kaki dve leti starejši.

“Ellen.”

“Kaj?”

“Ellen, z dvema ‘l’ se piše.”

“A!”

Potem smo še nekaj časa stali ob ognju. V hrbte

nas je ogrevalo sonce in voda pod vrbami je zapeljavno mrmrala.

“Grem v vodo?”

Pa smo spet šli. Tudi lepa Ellen je z nami zaplavala po gredicah. Rekli smo ji, da v ovinek za njimi ne sme plavati, ker je tam Krka zelo globoka in pravijo, da te kar mimogrede zagradi krč.

Oh.

Imeti take lepe kite, pa zaponke, pa čisto pravo kopalno obleko... Ko se je sonce spustilo že skoraj do hiš na vrtu óne strani, kot smo rekli desnemu bregu našega trga, smo drug za drugim pobirali svoje capice in se odpravili domov. Meni so zabičali, da moram priti domov še pred četrto uro. Ure nisem imela, seveda.

Kdaj je odšla Ellen in v kaj se je preoblekla, nisem videla.

“Kam je šel pa tisti jelen?” se je zarežal Šuštarjev Munde, da so se mu tisti beli zobje zasvetili kot reklama za Kalodont.

“Kakšen jelen?”

“Tisti notarjev. Ki ima dolge lase pa pikasto kopalno obleko.”

“Oh, kakšen si! Ellen ji je ime.”

Obrnem mu hrbet, on pa se še kar naprej hihita: “Ja, jelen!”

Ellen.

Lepi, dolgonogi jelen.

Ko sem se po vojni na novo vpisala v gimnazijo, sem pristala v “Jami”. To je bila četrta ženska gimnazija v Ljubljani, za Bežigradom, kjer se je znašlo več skupin dijakin iz različnih koncev. Najprej so v to novo šolo poslali tiste, ki so bile doma za Bežigradom, potem je prišla še skupina s Poljanske gimnazije, ker so tam imeli prehud drenj. V tretji gručici so se napol prestrašeno druga za drugo nakapale bivše učiteljšnice, ki so nas prejšnje leto z učiteljšča izključili, češ da smo klerikalke, katerim ne smejo dovoliti, da bi kot učiteljice kvarile mladino.

Mešana družčina, a ni bilo ne preprirov ne izzivanja ne bojkotiranja. Dekleta so se držale vsaka v svoji skupinici, z drugimi so bile prijazne, a kakih prijateljstev niso sklepale.

Sedela sem ob dolgi ozki mizi, šolski klopi, v drugi vrsti od katedra. S sošolkami z učiteljšča. Na desni. Na levi je bilo največ tistih s Poljan, Bežigradjanke pa so se pomešale med vse.

Opazila sem jo že prvi dan. Velika, vitka, elegantna. Oči svetle, polne prezira do vseh okoli nje. Sedela je v predzadnji vrsti na levi in se med pavzami, ki smo jih prečepele kar v razredu, pogovarjala

največ le z Evo, rojakinjo iz zasavskega rudarskega mesteca. Svoje goste, temne lase je imela trajno nakodrane in zmeraj lepo urejene. Ob stol je posadila temno, tanko usnjeno aktovko. Knjig v šolo menda ni nosila, le kake zvezke. Kadar so profesorji svetovali ali zapovedovali, kaj naj popoldne doma študiramo in dajali napotke za domače naloge, je zehala, tu in tam kaj napol glasno pripomnila Evi. Ko nas je nekega dne boječi, prijazni profesor za ruščino napol prosil, naj se naučimo na pamet kitico iz Evgenija Onegina in sem mu jaz navdušeno prikimala, me je menda prvič opazila.

“Ti,” mi je rekla v pavzi, “pa nikar tako ne kimaj! Sama se uči tistih pesmic, če hočeš!”

Nič nisem rekla.

Ellen, lepa, gosposka Ellen, pač ni imela dosti skupnega s kako pohlevno punco, ki je bila le po naključju njena sošolka.

A šele tisti hip sem seštelala ena-in-ena. Ellen! Lepi štajerski jelen, seveda, deklica s Konjske loke! Kako sva spet trčili druga ob drugo! Pa ji nisem ničesar rekla. Kaj bi le! Ona se tistega poletnega popoldneva ob Krki gotovo ne spominja več, kaj šele da bi se spominjala katere od tistih ponižnih deklic! Mene? Kje pa! Ničesar ji nisem omenila, čeprav sva v skupnem razredu preživeli deset mesecev. Kaj je Ellen počela izven šole, nisem razmišljala. Njeni krogi niso bili moji krogi. Bila je že popolnoma odrasla dama, ko sem jaz šele lezla iz najstniške, od vojne prizadete boječnosti.

Po maturi sem jo srečala le še enkrat.

Bila sem na poti v medicinsko menzo. Na tisti golaž in polento v stari šempetrski vojašnici sem hodila vsako opoldne, ker sem stanovala tam blizu, le čez parkec pred cerkvijo sv. Petra. Pa ker je bilo poceni, hrana, kakršno sem si lahko privoščila s tisto skromno štipendijo.

Bil je lep, zgodnjepomladni dan. Iz menze so prihajali medicinci, ki so že pokosili. Mnoge od njih sem poznala in smo si glasno izmenjavali tiste zdravo – živijo – dober dan. Zagledala sem skupino treh ljudi. Eden od fantov je bil visok, črnolas človek s pristriženimi brčicami, v lepo zlikanih svetlih hlačah in v beli srajci. Pomlad. Fant na desni je bil Pavle, ki sem ga poznala preko sostanovalke, medicinke Ančke. Med moškima je stopala Ellen.

Saj sem vedela, da je vpisana na medicini, a je dotlej kje v menzi ali okolici nisem še nikoli srečala. Oblečena je bila v siv kostum, z ozkim krilom, precej kratkim. Seveda, svojih lepih nog ne bo skrivala! Fanta z brčicami se je držala pod roko.

Nasmehnila sem se in ji zaklicala: “Ellen! Dober

dan!”

Tudi ona se je nasmehnila, a le s polovico usten: “Zdravo!”

Ni se ustavila za kak pogovor.

Seveda, Ellen. Kaj bi z mano? Pa še medicinka! Medicinci so bili kasta zase, domišljavi, visoki, tudi tisti, ki so že na izpitih prvega letnika po trikrat padali.

No, ja, Ellen, pa naj viha nos! Bogve kako rine na fakulteti, kjer ima toliko “domačih nalog”. Nisem se predajala kakemu cinizmu, še manj zagrenjenosti. Tisto ponižno prestrašenost iz leta, ki sva ga z Ellen skupaj presedeli v “Jami”, je že zdavnaj zamenjalo veselje nad študijem, ki sem si ga izbrala. Za nič na svetu ga ne bi bila zamenjala za medicino. Počasi sem odplesala domov pod rumenim zelenilom platan v šempetrskem parku.

Kak mesec po tistem je prišla Ančka s predavanj razburjena, da se je vsa tresla.

“Kaj pa je? Si se s kom kregala?”

“Jezus, kaj se je zgodilo!”

“Kje?”

“Ne vem, kje, le to vem, da sta se dva naša medicinca strašno ponesrečila z motorjem.”

“Ja, z motorjem s prikolico, nekje pri Domžalah.”

“Kako?”

“Ne vem nobenih podrobnosti, vem le, da je bila Ellen v kritičnem stanju v bolnišnici. Joco menda nima takih hudih poškodb.”

“Ellen! Si rekla Ellen?”

“Ja, jo poznaš? Iz menze? Tista velika punca iz Zasavja? Precej domišljava, zmeraj elegantna.”

“Poznam, poznam, Bog se je usmili! Kaj se ji je zgodilo?”

“Noge ima popolnoma zmečkane.”

“Noge! Ne noge!”

“Ja, menda ne bo druge pomoči kot amputacija. Če bo vse skupaj preživela.”

Ni bilo česa več spraševati. Groza je legla na knjige, na sobo, na pomlad, ki je ovijala mesto in Grad.

Ellen, lepi dolgonogi jelen.

Saj ne more biti res.

Pa je bilo res.

Ellen so amputirali obe nogi. V bolnišnico od njenih kolegov in znancev ni šel k njej nihče. Je tako želela? Je sploh še kaj želela?

Čez čas je ni nihče več omenjal. Čez nekaj tednov pa sem le vprašala skupino medicincev v menzi, če je Ellen okrevala.

“Menda je.”

“Bo dobila proteze?”

“Menda bo. A to bo trajalo. Treba bo še več operacij.”

Prizanesi nam, o Gospod!

Po več letih sem v Strunjanu, v parkcu, kjer so si ljudje postavili avtomobilske prikolice, obiskala prijatelje. Sedeli smo pod krošnjami starih dreves, pili kavo in sledili soncu, ki se je na oni strani solin začelo potapljati preko roba obzorja. Visoko nad nami, skriti v gostem zelenju drevja, so se začeli oglašati slavčki, nekam žalostno, rahlo, kot da si ne upajo peti, dokler se še kje prelomi kak sončni žarek.

“Kako romantičen ta košček Krasa! Diši po rožmarinu in vrtnicah,” mislim na glas.

“Ja, to so ljudje povsod zasadili. A zgodaj zjutraj, če greš na sprehod do cerkve na hribu, vse diši le po brinju,” reče Miran.

“Na sprehod ja, vsako jutro greva in bova hodila, dokler naju bodo še nosile noge,” pripomni Anda.

“Dokler nas bodo! Vsakokrat, ko grem do zdravilišča tamle na rtu, sem na novo hvaležen za zdrave ude. To moraš od blizu videti, da lahko ugotoviš, kaj pomeni zdravje,” reče Miran in nekam poparjeno stlači cigaretni čik v pepelnik.

“Ja, zdravilišče. Hodita dosti tja? Plavat?”

“O, ja, vsak dan. Plačaš malenkost, bazen pa posebno zgodaj zjutraj ni preveč zaseden.”

“Je dosti pacientov?”

“Dosti. Menda imajo čedalje manj prostora za vse, ki jih zdravniki pošiljajo od vsepovsod na vsakovrstne terapije.

“So pacienti invalidi?”

“Največ. Ja človeka včasih kar strese, ko vidiš mlade ljudi, ki jih je življenje povozilo.”

“Žalostni prizori, kaj, da še tebe potlačijo?”

“Ja, včasih. So pa tudi ljudje, ki vse prenašajo, ne da bi se pritoževali. Igrajo karte, si pripovedujejo vice. Nekateri se z vozički prevažajo po parku.”

“Ampak vsi tisti na vozičkih pa le niso kaki prijjetni sogovorniki. Nekateri ti še odzdravijo ne, če jih ogovoriš,” pripomni Anda. “Ne, vsi ne. Tista zoprna, zadirčna ženska v svetlomodrih satenastih hlačah se raje obrne v stran,” se strinja Miran.

“Pa saj je velika reva,” pripomni čez čas in si prižge še eno cigareto. “Nima nog, do kam sežejo proteze, ne vem. Najbrž jo zmeraj kaj boli.”

“Ja,” pravi Anda, “pa tako silno ponosna ženska! Pravijo, da je študirala medicino, preden jo je zadel nesreča. Da je bil menda že njen oče zdravnik.”

Nekaj me zaskeli, nek hud spomin.

“Medicino?”

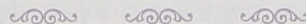
“Ja, pa iz nobel družine je bila, ime ji je Ellen.”

“Ellen!”

“Pri nas ne preveč domače ime, kaj?”

“Ne, nič domače.”

Stemnilo se je, slavčki zdaj žvrgole kot za stavo. Pogovor nam počasi ugasne. Miran si je nepopoljšljivo prižgal že tretjo cigareto. Rdečezlati obroček prijazno zagotavlja, da so na svetu sosedje, prijatelji, da je življenje lepo, kot je lep svet.



Skodelica je še do polovice polna. A kava je hladna, ne diši več. Kavarna Starbucks se polni. Menda so priropotali študentje z bližnje univerze Concordia. Knjigo, ki sem jo kupila pred dobro uro, potisnem v torbo, poberem in oblečem jopič. Še enkrat se ozrem na nepretrgani tok ljudi na ulici pod oknom.

Tam čez cesto še zmeraj sedi mož z rdečo bundo do pločnika. Zdaj je vzel psička v naročje. Nekaj mu daje iz kartonaste škatle. Najbrž suho hrano, pripravljeno nalašč za pse. Seveda. Psiček je njegov prijatelj, spremljevalec, zanj ni škoda tistih novcev iz klobuka.

Bog se usmili vseh nesrečnih ljudi...

Vladimir Kos Tudi zame

*“Zapoj o tem!” “Ne, bolj o tem!” so rekli.
A jaz ob plotu vidim vrtnico,
rdečo vrtnico ob vznožju smrek -
in poštar veter mi odnese prošnji.*

*Zdaj vidim zlati prah na tleh na listih,
zazrem se v sinje svodove oči.
Oh, najbrž mi bo najvedrejši vtis
za danes harfi srčnih strun zasviral.*

*S teboj se veselim, nebes sinjina,
s teboj, temnórdeča vrtnica.
A najbolj s Tabo! Več si kot spomin!
Od mrtvih vstal nekoč si - tudi zame.*

Aleksander Furlan

Teta Manca

Teta Manca mi ni bila prava teta, bila je sestra mojega nonota, torej teta mojega očeta. Živela je sama, vdova po možu, ki se ni več vrnil s Krpatov, kamor je bil poslan v prvi svetovni vojni. Stanovala je v neki hišici pri naši njivi, ki jo je nono, njen brat, uporabljal za shranjevanje sena, razen seveda, kuhinje in ene sobe za njeno stanovanje. Kuhinja je bila zelo velika, z ognjiščem na sredi. Že samo ognjišče je bilo večje kot marsikatera današnja kuhinja.

Za vrati na obešalniku so še zmeraj visele hlače in klobuk pokojnega moža in to zaradi varnosti, da bodo tujci, "forešti", videli, da v hiši živi tudi moški.

Vse, kar vem o njej, vem po pripovedovanju starejših. Umrta je namreč v tisti hudi zimi 1928. leta, ko so vse oljke pri nas popokale, torej nekaj let pred mojim prihodom na svet.

Pravili so, da je bila zima zelo huda in da je cel teden niso mogli pokopati, ker ni bilo mogoče skopati jame zaradi zmrznjene zemlje in slabega vremena nasploh.

Moj oče, njegovi bratje in sestre so bili takrat še vsi mladi in so teto Manco cel teden "varvali", tudi ponoči seveda, kot je bila takrat navada, zraven so se veselili v družbi še drugih prijateljev in znancev. Od doma so prinašali vino in ga kuhali, pekli klobase na žerjavici. Za ogrevanje so požgali vse tetino pohištvo, razen postelje, na kateri je ležala na parah.

To je trajalo, kot že rečeno, cel teden, dokler se ni vreme izboljšalo in so pokojnico končno pospremili na domače pokopališče.

Še mnogo let pozneje se je nono spominjal tistih dnevov in se pritoževal: "Zima je vzela Manco, vzela je pa tudi klobase zraven". Tako da nikoli nismo razumeli in še danes ne, kaj je bolj obžaloval, Manco ali klobase.

No, kot smo rekli, Manca je živela sama in po svoje, pomagala si je, kot je vedela in znala. Imela je kozo, par kokoši, pomagala bratu na mandriji, šivala in krpala drugim, kar vse skupaj ni prineslo velikega dobička. Povrhu je še "pravla srečo" ali "cuprala", kot smo pravili. Zdravila je s travami in drugimi pripomočki razne bolezni, ki danes ne obstajajo več, kot so recimo: madron, ječmen na očesu, ozebki, rožepila itd.

Iz tega njenega "cupranja" ali čaranja, zmeraj po pripovedovanju, je nastala ta pesmica.

Cupranje

*Cupr' nce so jemele veliko muč,
u zvezdeh so marsikej brale
jen gljedele luno čez nuč.
Za stu let naprej so vidle jen znale.*

*Slabo ledem na zemle se obeta,
če železne teč n' d glavo leta.
Ne bo velike srječe,
če kača železna po ceste se uleče.*

*Če golobradec ta starem ukazava,
ker vreje u žileh mu kri,
drugem u hiše upuöčla bo glava.
Mladust je norust, duaste fali.*

*Še druge slabe so znake,
če kakuše nesejo popodan,
če zbjerejo se črne uöblake,
pride prez družga suödne dan.*

*Res, na svete godijo se čudne stvari,
zmjeren potrjese, uagen, poplave,
uojske ku kanele sečejo glave.
Kadu bo zdej kruato tje Buažje ledi!*

*Taku so tje žene povele,
povrhe še prou so jemele.
Zdej videmo tiče železne us'k dan,
jejce frišne so zjetro jen popodan.*

*Kej be rekle naše ta stare,
de be pr' šle nazaj
jen vidle v' s ta direndaj?
Be rekle: usega tega Bug n' s vare!*

M. Žitnik

Čarodejke (LV.)

BAKROREZKE

Brskam po najstarejših kronikah o deželi kranjski, da bi sestavila, ali bolje, da bi s sodelavci sestavili prikupen turistični priročnik? V njem morajo biti atraktivnosti od nekoč do danes, takorekoč od predpotopnih jamskih bitij do dosežkov v astronomiji. Prav, v tem priročniku naj bo še enkrat tolikokrat popularna človeška ribica, kakor tudi Valvazorjev zemljevid Cerksiškega jezera in njegove nekdanje skrivnosti. Berem v nekaterih starih poročilih izpred dveh stoletij, da mu angleški znanstveniki niso preveč verjeli, ko je natančno, s paličico, razlagal, kako voda priteka, bruha ribe, potem stagnira, nato neznano kam izgine in polni ponikalnice. Če bi bila takrat na dvoru, mu tudi jaz ne bi verjela! Toda astronom Halley je Valvazorju verjel, in potem ko je posebna ekspedicija preverila njegove nenavadne trditve, je mister Halley našemu Valvazorju izročil priznanje s celim ceremonialom. Hm; če nekdo nima ponikalnic in vseh čudežnih jezer, se ozira v vsemirje. Lepega dne začne opazovati repasti soj, ki drvi kar nekako blizu, skozi nočno nebo! Ga opazuje z dobrim daljnogledom, opazi, da gre za enega od periodičnih kometov, izračuna dolžino 'repa', ugotovi, da je to ena od značilnosti v astronomiji; nakar naleti, tako kot Valvazor, na veliko dvomljivec, ki se spremene v sovražnike, ko Halley ponavlja svojo ugotovitev, da smo v sončnem sistemu, da je zemlja planet, kar mu verjame Valvazor, ki s svojih gradov tu in tam z dobrimi daljnogledi opazuje 'heliocentrični sistem', in prav zato, ker sta oba trmasta znanstvenika, prijateljujeta. Drugo presenečenje pri prelistavanju davnine me spravi v dvom! To pa je zgodba o bakrorezkah. Sto let zatem! V enem od štajerskih ženskih samostanov so izdelovali zelo cenjene bakroreze! Naročila so prihajala tudi iz raznih srednjeevropskih univerz, trdo delo pa so opravljale tudi ženske, redovnice dominikanke. Hm, imele so prednico z imenom, ki se mi ne zdi resnično: Sabinburger Antoaver. Ko je škof Attems obiskoval samostane, je v

gosteh omenjenih dominikank pregledoval delo in gospodarstvo ter po enem tednu odpotoval z zadovoljstvom nad vsem, kar je ugotovil. Knjiga je stara, zato avtor navaja vse mogoče in nemogoče naslove tako prednice Sabinburgerjeve kot tiste, ki jih je imel škof Attems. Mene zanimajo bakrorezke, če so jih cenili in nagradili, kadar so bile spretno in – če je vse to res!

GRADNIK IN ALADINOVA SVETILKA

Moj sicer dobro ohranjeni Pegasus komaj sopiha v reber, kjer se vsak dan pojavlja kmečki idilčni svet z mojim očetom pod trtami.

Kreha ta presneti avtek, torej ga bo treba zamenjati!

"Pa sem tukaj!"

Tokrat ga objamem in on me tako močno stisne v objem, da bi ga najraje vprašala, kaj se je zgodilo, ali ga je namreč naša mati prav nesramno opsovala.

Pa ni tako!

"V kuhinji imaš obisk..."

"Prišla sem na obisk k tebi in ne na obisk obiska!"

"Se mi zdi, da je oni prav važnejši od mene!"

"Kaj naj bi bilo važnejše?"

"No, imaš obisk!"

Šal vržem kar skozi okence na sedež, spravim ključke v torbico in sem na pragu. Oče me pokroviteljsko treplja po rami, kot bi šlo za pomemben trenutek.

Je Said, ki udobno sedi ob mizi, naša mati pa mu nekaj razlaga.

"Dober dan!"

"Pozdravljena! Lepo, da si tudi ti doma."

Ni prišel kar tako! Prinesel je Gradnikove pesmi, ki da jih misli prevesti, ali, bolje, če bodo pretežke, jih bo dal prevesti komu od alžirskih literatov.

"Morda kaki od vaših famoznih pisateljic, ki so znane tudi na Slovenskem."

Dobro vem, kako lahko zaustavim njegove posebne namene.

“Ampak to je izredno ljubeznivo, da hoče nekdo proslavljati starega primorskega pesnika.” Oče je namreč zelo naklonjen temu zvitemu Arabcu.

“Bojim se, da je Gradnik pretežak z vsemi svojimi sonetnimi strukturami, ker ga je težko prevajati celo v italijanščino. Morda bi bilo tudi za vse bralce lažje prevajati in brati Aškerca, ki je zelo rad jemal snov z Jutrovega, obenem pa je preprostejši.”

“Nisem nikoli slišal za Aškerca. Vaši pesniki mi ga niso nikoli predstavili!”

“Ne, niso mogli, ker spada v devetnajsto stoletje, kvečjemu v začetek dvajsetega. Je pisal balade in romance, ki so mu jih pripovedovali ribiči. Ti pa so bili kar številni od Barkovelj do Devina, njihovo ustno izročilo pa je odmevalo v vsej naši poeziji, ne samo v Aškerčevi, v njegovi namreč je fabula najpomembnejša, kar bi lahko bilo za tujega bralca silno atraktivno.”

“Želel sem prevajati Gradnika, ker je sicer star, a univerzalen duh! Vem, da je prevajal Omarja Hajama in tudi Tagoreja!”

“Morda je celo lepše prevedel Omarja Hajama kot Tagoreja, čeprav se je duhovno oplajal pri Tagoreju!”

“Bi mi pomagala?”

“Jaz? Časnikarska govorica ni umetniška in

turistični izrazi še manj.”

“Saj si hodila v višjo šolo!” se strogo oglašča oče. On bi bil Saidu hvaležen, če bi vztrajal v lovu za njegovo hčerjo. Zares je star, da ne ve, kakšen zaklad so ljubeči otroci!

“V mojem spominu je veliko literarnih aksiomov, zlasti iz italijanske literature, toda – slučajno vem, kaj tujci, taki, ljubitelji literature, želijo, berejo, radi kupijo in si zapomnijo. Gradnik je težak, psihološko pronicljiv sicer, njegov jezik pa je bolj baročna slovenščina, o čemer govori marsikateri proučevalec...”

“Pusti teoreme o dobrih in nemarnih proučevalcih, saj ne more biti tako zelo baročen, če je vzel v poštev Omarja Hajama...”

“Hm, na dolgo je prevajal tudi Danteja, takratni prevodi pa so še bolj zapleteni in nagnjeni z metaforiko kot sedem sto let stara italijanščina!”

“No, ste videli, kaj pomeni imeti hčerko edinko! Kar ji oče predlaga, že vnaprej odklanja!”

Hočem prav dobro slišati, kaj bo Said v svoji šarmantni preračunljivosti še obelodanil. Najprej popije mamin čaj, ki zagotovo ni nekaj posebnega, a ga hvali, kot bi pil nektar bogov.

Nič si ne pomišljam, ko rečem:

“Imamo v sodobni slovenski literaturi ogromno pisateljic in pesnic. Nekatero so kar podobne Gradniku in Grudnu, čeprav bi bile lažje prevedljive... Moja prijateljica Ljudmila je letos izdala krasno zbirko.”

“Bi mi jo posodili?”

Prav prijazno ga pogledam, kot poskočna srna zletim v sobo s knjižno polico in, nežno zašepečem...

“Ne vem, kaj bi dala, če bi vi to knjigo prevedli in dotiskali v Alžiriji ali v kakem francoskem kraju!”

“Seveda bom poskusil...”

Sedaj prekrizam noge in ga silno pogledam. Točno vem, kaj delam! Za prijateljico bi prodala dušo, no, košček duše.

Vsi so zadovoljni, ko se poslavljamo. Saidu izročam oba telefonska naslova, kar bi mi še pred kratkim ne padlo na kraj pameti. Potelebanila sem se kot tiste afne, ki so prvič prišle k časopisu, torej, posnemam Klariso!

Začuda nisem opazila, da bi se Said na tihem hahljal, čeprav vem, da se je zagotovo.

“Drugič poišči tudi Aškerca, a bom pregledal najprej tole!”

Hm, se sama sebi hahljam! Ko bom ob vseh razlagah povedala, da je bil Aškerc katoliški du-

SLOVENSKA PROSVETA
in ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE
razpisujeta

XXXIII. TEKMOVANJE
ZAMEJSKIH AMATERSKIH ODROV

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi. Tekmovanje traja do konca leta 2007. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Za podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov:

SLOVENSKA PROSVETA, ul. Donizetti 3, Trst,
tel. 040 370846

ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, v.le XX Settembre 85, Gorica, tel. 0481 538128.

hovnik kot večina dobrih literatov devetnajstega stoletja, potem bo takoj optiral za Ljudmilo. Če ga ne bodo kje drugje poučili, da je Ljudmilina poezija takorekoč začetniška in da so kleni literati drugačnega ugleda prav blizu in lepo prevedljivi!

Oče pa spet s tistim nožičkom okoli trt in rož, čeprav lega mrak v rožnato svetlobo sončnega zatona.

“No, vidiš, da ni noben fundamentalist, ampak čisto moderen človek, ki je pač slučajno bil rojen tam dol. Saj je bolj Francoz, ki lepo govori slovensko, kot da bi imel kake težnje vohunskega značaja.”

“Kdo pa je rekel, da je vohun? In če je, ga bodo čisto zagotovo poslali kam drugam, ne več v našo hišo.”

“Pravim, da nima nič ne proti duhovnikom ne proti ženskam. Fundamentalisti bi imeli takoj pomisleke in bi molčali, ne pa se zahvaljevali, kot se je on!”

“Tebi se zmeraj zdi, da je svet enostaven, kajne! Sonček sije, pa še dežek gre...”

“Ti pa se bojiš tako sončka kot dežka.”

Seveda, kar poročila naj bi se! Za prstanček zlat, pa za družbo pri mizi.

“Si ti kdaj poslušal obupane samogovore zapuščenih zakoncev? Nisi! Zato ne moreš vedeti, kako divja norost obsede žalujočo dušo in človeka spremeni v razne oblike žalostnih ko-

notacij, ko ljudje počno absurdne neumnosti, kakršnih niso od otroških let ne, ali pa sploh nikoli. Druga oblika take zapuščenke norosti je nadutost, ko postanejo, zlasti moški, izredno oblastni, nenavadno hudobni, če ne celo sposobni zločinskih dejanj.”

“No, saj skoraj vsi tvojih let gledajo detektivke po televiziji, a ni treba, da razne grozljivosti zamešaš s stvarnostjo.”

“Moji znanci, ena je celo moja prijateljica, je bila na robu pameti in je na skrivaj popivala, nakar je napravila neko neskončno abotno neumnost. Vsi, ki jo imamo radi, smo jo vlekli iz njenih blodenj in samo neka slučajnost, ki ni razložljiva, je odločila, da se je uravnovesila.”

“Počasi, počasi! Po vojni pa je bilo okrog nas toliko vdov in sirot, lačnih in invalidov, da sem tudi jaz večkrat videl, slišal in razumel nesrečne družine!”

“To je drugače!”

“Kaj hočeš, da bo drugače! Če moraš sam skrbeti za številno družino, negovati nebogljeno, vzgajati neukrotljive, trpeti lakoto...”

“Biti prekomerno potrpežljiv...”

“Tega nisem rekel.”

“Ti berem v dušo!”

“Hvala, ni nujno...”

Zdaj ga jaz trepljam po rami in se poslovim...

(dalje)

ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO •

Spet fojbe... kaj pa 1800 vojnih zločincev?

Nedavne izjave hrvaškega predsednika Mesića so, skupaj s proslavami dneva spomina, sprožile novo zanimanje o dogajanju v Istri in Sloveniji med drugo svetovno vojno in po njej. Nove raziskave in pričevanja so dragocena, kot je tisto o vojaškem taborišču v Borovnici, manj koristno je ponavljanje očitkov o etničnem čiščenju, ki je v komentarjih na prvem mestu, medtem ko razlogi ideološkega boja in revolucije ostajajo v ozadju. Mesiću Italijani zamerijo, da je preveč opravičeval hrvaško maščevanje za zločine, ki jih je italijanska vojska zagrešila med okupacijo. Mesić je res govoril nekoliko neprizadeto in Italijani jemljejo to kot pomanjkanje občutljivosti do žrtev, toda hkrati zelo radi pozabljajo na svoje odgovornosti. Kljub ugotovitvam svojih zgodovinarjev očitke enostavno preslišijo in nadaljujejo svojo gonjo. Zelo enostavno pozabljajo, da so Grčija, Albanija, Jugoslavija, Francija in Velika Britanija za zločine med drugo svetovno vojno zahtevale izročitev več kot 1800 vojaških častnikov vse do generalov. Zahtevale, a italijanske oblasti niso izročile niti enega. Celo dokumente o nemških zločinih na italijanskem ozemlju so spravili v omaro in jo obrnili proti zidu, da ne bi kdo preveč radovedno brskal po njej in ponovno odprl vprašanje o vojnih zločinih. Označili so jo kot “omaro sramote”. Tako so krivcem pokola v Marzabottu sodili šele pred nekaj meseci. To so si lahko privoščili, saj njihovih vojnih zločincev ne zahteva in ne preganja več nihče.

O taborišču v Borovnici pa bi bilo primerno, da knjigo prevedemo v slovenščino, saj predstavlja pomembno dopolnilo k pokolom in preganjanju v povojni Sloveniji.

Pozornost profesorju Tomažu Pavšiču!

Neopazno je šel mimo nas življenjski jubilej kulturnika, pisatelja, raziskovalca naše preteklosti, politika, diplomata...in še marsikaj drugega. Toda mi ga poznamo predvsem kot velikega prijatelja Slovencev v Italiji. Tomaža Pavšiča, ki je minulega 21. decembra slavil 75 let, imamo za svojega, ne samo zato, ker se z njim razumemo in ker se on za nas zanima "od nimer" in zvesto spremlja naše delovanje in nehanje, ampak ker z nami doživlja lepe in težke trenutke našega bivanja in uresničevanja, se z nami veseli uspehov in mu je žal za naše kritične trenutke, z nami sočustvuje, nas bodri in vliva zaupanje. Njegova postavna figura je nepogrešljiva na mnogih prireditvah v Benetiji, na Goriškem in Tržaškem. Če bi to kaj pomenilo, bi gotovo prav Tomaž Pavšič zaslužil častno meščanstvo med manjšinci.

Srečali smo se v šestdesetih letih, v časih, ki niso bili naklonjeni ohranjanju slovenstva na tej strani meje, niti ne izražanju demokratične misli na drugi. Spoznali smo se in brez pomislekov začeli plodovito sodelovanje, bodrili drug drugega in drug drugemu vivali poguma v duhu obojestranske vere v moč vrednot, ki so nas povezovala. Razumeli smo se in si zaupali, delali brez velikih in odmevnih gest z vztrajnostjo majhnih korakov, prepričani, da diktature in meje niso večne. Področje te vere so bile "Kaplje" na eni strani, na drugi pa "Mladika" in "Draga", kamor je Tomaž Pavšič prihajal s prijatelji in z veliko mero osebnega poguma, kot se spodobi za človeka, ki je hotel, nekoliko izzivalno, braniti svobodo misli, pisanja in gibanja zase in rojake. Čas mu je dal prav in zadoščenje, ne pa tudi priznanja, ki si ga je zares zaslužil kot posrednik med matico in zamejstvom in nosilec številnih kulturnih pobud. Prav on je naše zamejstvo opozoril na priložnost, da ob stoletnici smrti Simona Gregočiča postavimo pesniku spominsko obeležje v središču Gorice.

Da bi podkrepili to zares skromno priznanje prijatelju Tomažu, objavljamo še osebni zapis, ki ga je za "Idrijske novice" izpričal njegov prijatelj in sodelavec pri "Kapljah" Jože Felc.

Ne čutim se najbolj poklicanega, da se ti oglašam na tak način. Po drugi strani pa mi veleva notranji glas, da se po izteku tvojih slavnostnih obletnic – 75. letnice rojstnega dneva in godu (21. 12. 1931) spomnim nate tudi v imenu tistih, ki bi se te kot javni delavci, tvoji bližnji sodelavci, sokrajani itn. morali. Naj torej to meni neljubo pomanjkljivost odpravim tako in ti povem nekaj iz sebe. Nekaj tistega, kar po mojem zadeva tudi pomembnost tvojega javnega delovanja, ki je bilo vedno intenzivno in je izhajalo iz prizadetosti. To sem kot Slovenec in demokrat dojel najbolj v tistih letih, ko sem bil tvoj bližnji sodelavec tudi jaz.



Tomaž Pavšič (foto KROMA).

To pa je bilo v zadnjih šestdesetih in začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja. V času skupnega urednikovanja KAPELJ. Revija za kulturo in občja vprašanja, ki je v Idriji začela izhajati pred štiridesetimi leti in bila po petih letih ukinjena, se zadnje čase v javnosti pogosteje omenja. Kljub temu, da je odtlej preteklo veliko časa in se je marsikaj spremenilo, pa je v "kapljaših" še kako živ spomin na tvoje tedanje služenje idealom demokracije in slovenstva. V svoji skromni sobici, imenovani Liberté (svoboda), si zbral skupino mladih zanesenjakov, ki je dneve in noči sanjarila o tistem, kar naj bi se po koncu enoumja dogajalo in zgodilo.

Mnogo se je, vse se še ni, veliko stvari pa se je izteklo tako, kot tudi "kapljaši" nismo želeli.

Najina bližina, dragi Tomaž, pa sega še v zgodnejše obdobje. Bilo je okrog leta 1966, ko smo študentje, tudi ti med nami, natepeni iz vseh koncev Slovenije, v Študentskem naselju in kasneje na Rožniku snovali stranko SSS (svobodni slovenski socialisti). Ne vem, zakaj in kako smo se razšli, stranke nismo ustanovili, izvedelo se ni. Veliko kasneje, že po 1990, je to prišlo na uho enemu prvih slovenskih strankarsko organiziranih socialistov mag. Viktorju Žaklju. On je poizvedoval, če kdo kaj ve o tej zadevi, da naj napiše itn.

"Kapljaško" poslanstvo je bilo vsa leta v funkciji slovenstva, demokracije in umetnosti. Družba izobražencev v domačem okolju ni bila sprejeta s posebnim razumevanjem. Resnici na ljubo pa tudi ne s prevelikim izključevanjem. Razen že po ukinitvi Kapelj, ko si bil ti in nekateri drugi sodelavci izpostavljeni zaslišanju in tudi kakšni drugi izključenosti. Zame, ne vem če tudi zate, je to pomenilo osebno degradacijo. Posel tajne službe že od nekdaj dobro obvladajo in tudi v našem primeru ni bilo drugače. Zgodilo se je, ostale so izkušnje, postavljali pa se s tem ne bomo. Tudi naš prijatelj Jože Pučnik, ki je več kot mi prispeval k demokratizaciji Slovenije, nikoli ni tega poudarjal. Kajne Tomaž, ne boš se protivil, če se v tem nenavadnem zapisu v imenu vseh "kapljašev" poklonim tudi njegovemu spominu. Prav tako pa tudi zvestim sodelavcem Kapelj, ki jih ni več med nami – Edvardu Kocbeku, Danetu Zajcu, Gregorju Strniši, Dominiku Smoletu, Lojzetu Kovačiču, Marjanu Rožancu in mnogim drugim. Da, v "kapljaških letih" je bila Idrija, tudi po tvoji zaslugi, humanistično intelektualno središče.

Danes, ko ti pišem in se sprašujem, kdo pa je bil navdihovalec idej, ki smo jih skupaj drzno in velikokrat neoprezno zapisovali v svoji reviji in drugod. Nihče drug ni bil kot veliki izpričevalci antifašizma

in svobodoljubnega slovenstva na Primorskem: Tigrovec Simon Kos, narodni heroj Janko Premrl – Vojko, bazoviški junaki, zavedna primorska duhovščina. Ti so videli dalje, kot je bilo zgolj za preživetje potrebno.

Oba veva, da je pot enoumja zaenkrat zaprta; tudi to, da sta totalitarizem in kult osebnosti z našim pohodom v Evropo najbrž ukinjena. Toda ohranjati je treba spomin, kajti če ga ne, si brez zgodovine in imena.

Slovesen namen, čestitati ti ob 75. letnici, ni primeren za obujanje senčnih plati naše mladosti. Zato

bom rajši poudaril tvoje poslanstvo pri akademskem pevskem zboru Vinko Vodopivec, tvoje delo v kulturnih skupinah, kot poslanca v Državnem zboru in diplomata ter publicista. Predvsem pa se te bom hvaležno spomnil kot dobrotljivega človeka, ki se zna veseliti in sočustvovati.



Prof. Tomaž Pavšič na Dragi septembra lani.

Dragi Tomaž, naj ti teh nekaj besed nepo-

membnega obstranca vsaj toliko nadomesti pričakovano pozornost koga od občinskih in državnih veljakov na položaju. S tem, da se te niso spomnili, so povedali samo to, da te rabijo takega kot si, kajti sami nikoli ne bi zlezli v središče, če ne bi bilo obstrancev, kot smo bili "kapljaši" in nam podobni, ki so z delom in zgledom izražali privrženost idejam evropske kulturne tradicije, izvirnim načelom NOB in temeljnemu postulatju prve zapovedi Jezusa iz Nazareta o ljubezni do bližjega.

Tomaž, zdravstvuj in kljubuj, s teboj smo vsi otroci domovine Slovenije v istem čolnu. V letu 2006 je v tej ladjici znosno, saj glede smeri veslanja smo si enotni, krmarji pa se menjujejo in se bojo... Tako je tudi prav!

Srečno

Jože Felc
Idrija, 31. 12. 2006

Lida Turk

»Slika lahko objavim in dopolnim s podatki«

Kako sem se začudila, ko sem leta 2004 v Primorskih srečanjih zagledala znano fotografijo iz družinskega albuma! Na njej sem tudi jaz, čeprav se me ne vidi, saj je bila posneta le nekaj mesecev pred mojim rojstvom.

Uredništvo je fotografijo objavilo v eni izmed zadnjih številčk revije. Bila je skoro v celoti posvečena Bogomirju Magajni po posvetu o literarnem delu znanega primorskega pisatelja in zdravnika, ki se je leto prej odvijal v Divači in Gornjih Vremah.

Pod sliko je bil zapis Iz zasebne zbirke Ivka Spetiča Magajne: Bogomir Magajna z otrokom v naročju. Ker je slika tudi v moji zasebni zbirki, jo lahko objavim in dopolnim s podatki: posneta je bila v poletju 1938 v Ljubljani ob stričevi poroki.

V prvi vrsti stojijo od leve: moj oče Mario Debelli, nevestina prijateljica Štajerka Marta; sestra nevestine svakinje Marice, Anda, potem poročena na Češkem; zraven je dr. Bogomir Magajna z nevestino nečakinjo Boženko Vedral v naročju, nekoliko zadaj svakinja Marica; neznana; ženin, moj stric France Kalin, tedaj profesor na Poljanski gimnaziji; duhovnik Filip Terčelj, ženinov prijatelj, ki je opravil obred. Za Ando je komaj viden nevestin brat, ki ga je italijanska izvidnica ustrelila na ljubljanski ulici, ko se je

med policijsko uro vračal domov.

Sedijo od leve: stara mama, mati svakinje Marice z Alenko Vedral v naročju; moja mama Mara, ženinova sestra; nevesta Lida Vedral, hči češkega violinista, rojena v Ljubljani, po vojni profesorica na gimnaziji v Ajdovščini in ustanoviteljica tamkajšnje glasbene šole; moja nona Pepina Kalin; babičko Marija Vedral, nevestina mama; neznana z otrokom. Sedi spredaj Jožek Vedral.

Mama in nona sta tedaj prvič videli strica po šestih letih: v Jugoslavijo je emigriral leta 1932. Leta 1941 ga je italijanska oblast poiskala in internirala v Markah.

Razen punčk so se menda vsi že poslovili (tudi Jožeta ni več) razen tete Marice, nevestine svakinje, ki mi je ob zadnjem Božiču lastnorčno pisala prisrčna voščila in ob koncu dodala: desetega ta mesec sem doživela 96. rojstni dan.



Fotografija je bila objavljena v Primorskih srečanjih št. 281/82 – 2004.

Peter Močnik

o jusu ali skupni lastnini

Pravice, ki so si jih naši ljudje tako v okoliških občinah kot v tržaškem predmestju pridobili na teritoriju s takoimenovanim jusom ali skupno lastnino, so že dolgo predmet skomin krajevnih uprav od občin pa vse do deželne ustanove. Pred stoletji zapisane pravice niso bile v napoto avstroorgskim oblastem, italijanske pa so že zgodaj skušale polastiti se teh površin in niso odjenjale vse do danes. Zadeve so bile po zgodovinski in pravni plati zapletene, iz nekaterih vidikov tudi sporne, marsikateri nosilec teh pravic se pravzaprav ni niti zavedal, kakšno moč imajo in kako jih je mogoče izkoristiti. Kasneje je zaradi širjenja mesta in velikih razlastitev postal jasen njihov pomen za upravljanje teritorija, za njegovo zaščito v obče dobro in v korist naših ljudi in celotne skupnosti. Tržaška občinska uprava je šla kar mimo pravic in je s teritorijem delala po svoje in tudi večina okoliških občin (pretežno levičarske) bi se ji rade pridružile na škodo občanov. Nekateri sporni problemi so prišli pred sodnike, ki pa so v glavnem potrdili starodavne pravice. Zdaj grozi nanje nov napad.

O teh problemih smo se pogovorili z odvetnikom Petrom Močnikom, ki že dolgo sledi tem vprašanjem in brani pravice občanov.

► **Kako je do teh pravic in skupne lastnine sploh prišlo? Kakšne so razlike med njimi.**

► Skupna lastnina je nastala kot pravni pojem med germanskimi in slovanskimi narodi v Evropi, saj je rimsko pravo ne pozna. Gre za prvo obliko politične in gospodarske skupnosti, daleč pred občinami in ostalimi ustanovami. Slovanska srenja sovпада s široko družinsko skupnostjo in predstavlja imovino, ki je potrebna za preživetje te skupnosti. Germanski pojem je podoben in v tej obliki postanejo naše skupnosti skupne lastnice velikih gozdnih in pašnih površin ali ornih zemljišč, v glavnem ob polovici

19. stoletja z izpopolnitvijo zemljiške odveze, se pravi z razdrtjem fevdalskih posesti, ki ga je začela Marija Terezija, dokončal pa Franc Jožef. Nekateri so torej odkupili te površine, a drugi so jih bili pridobili že prej, na podlagi večstoletne skupne uporabe. Tu je tudi večja razlika med temi ustanovami.

► **Kaj pravzaprav pomenijo te pravice za našo skupnost, kakšno vrednost imajo?**

► Vrednosti teh skupnih zemljišč so se točno zavedali naši predniki, saj so od tega naše krajevne skupnosti živele in so bili zelo ljubosumni nanje. Vsaka skupnost, po nemško "Gemeinde", od koder beseda "gmajna", ki je skupni pašnik, a tudi "srenja", je imela svoje plačane čuvaje, ki so skrbeli, da bi nihče ne kradel ali se polastil skupnih pravic. Fašizem je poskrbel za zakon o "uso civico", se pravi služnosti uporabe teh površin v korist vseh, tudi tistih, ki niso za to zemljo nič plačali in ki še danes nezakonito bremeni te površine. S tem je dosegel uresničenje grabeža, ki se

je začel z liberalnacionalistično vlado v Trstu od 18. stoletja dalje. Meščanska oblast ni namreč mogla sprejeti dejstva, da ni smela odločati o 4/5 teritorija samostojnega mesta, in da so o tem odločali Slovenci. Šlo je za politični, socialni in narodnostni problem. Danes te površine predstavljajo še edini razpoložljivi del teritorija, z velikim pomenom za kmetijstvo, živinorejo, turizem, varstvo okolja. A zaradi zgodovinskih pritiskov na naše ljudi smo se tega začeli ponovno zavedati šele pred 30 leti, s stoletno "luknjo" vmes. Rekli bi lahko, da nas je oblast po letu 1918 kolektivno oropala velikega premoženja. Pomislimo na primer, da je italijanska oblast vnesla to služnost na openska skupna zemljišča leta 1955, v Repen pa v sedemdesetih letih!

► **Kako lahko občani sami najboljše upravljajo to skupno lastnino oziroma jus, zdaj ko je težko izkoristiti teritorij v kmetijske namene, za seč-**



Peter Močnik (foto KROMA).

njo ali pašo?

► Živinoreja je danes lahko še donosna, odvisno za katero vrsto gre. Tako tudi specializirano kmetijstvo je primerno za dostojen dohodek. A največji uspeh lahko pride gotovo iz koriščenja površin za turizem in prosti čas. Zakaj moramo prenašati, da se nedeljski obiskovalci Krasa in vsi ostali na vse možne načine poslužujejo tega bogastva nemoteno, na uničujoč način in brez vsakega dohodka za tiste, ki so to odkupili in ohranili v stoletjih? Občine so se izkazale za nerodne upravitelje teh površin, zato je prav, da zanje poskrbijo na uspešen in sodoben način krajevne skupnosti, na primer z nudenjem organiziranih storitev za prosti čas v smislu varstva okolja in vzdrževanja značilnosti kraja.

► **Ponekod so se spori uredili z dogovorom med upravami in nosilci pravic, tudi deželna uprava je baje bila pripravljena na skupno, načelno poravnavo, torej tudi v tem primeru z dogovorom, ki bi kompromisno zadovoljil nosilce pravic in zahteve širše skupnosti. Zdaj se je nekaj nalomilo tudi na tej ravni, kaj se dogaja? Kaj pomeni novi urbanistični načrt in kaj nova zaščitena področja? Ali res ne bomo več mogli sami upravljati Krasa, ki smo ga že stoletja, in dokazali, da to znamo delati?**

► Točno tako! Potem, ko je prejšnja deželna uprava po porazu na sodišču sprejela in priznala srenje, je sedanja uprava, tudi verjetno pod udarom birokratov, ki opažajo izgubo oblastniških položajev, ki so si jih v preteklosti krivično nagrabili, začela zavračati te pravice. Na ta območja tako vsiljuje razne zaščite, ki bi lahko šle drugam, pušča brezpravno stanje pri uporabi površin, urbanistika izničuje njihovo vrednost in spravlja v obup upravitelje. Namesto da bi zaščitena območja upravljale domače skupnosti, ki so dokazale, da to znajo, si to lastijo javne uprave, ki so pa dokazale popolno nesposobnost. Manjšina, za katero te površine pa pomenijo naselitveni prostor, je tako iz njih izrinjena in še naprej oropana svojega premoženja.

► **Problemi jusa in skupnih lastnin so se pojavili po našem zgledu tudi v Sloveniji. Ali so se v matiči že lotili teh vprašanj in ali si lahko iz matice pričakujemo pomoč, saj so te pravice v bistvu zaobjete (čeprav morda ne izrecno omenjene) v mednarodnih pogodbah.**

► Problem agrarnih skupnosti, kot se srenje in jusi tam imenujejo, je postal predmet zakonodaje v Sloveniji po osamosvojitvi, saj so bile prej te površine vse nacionalizirane in spremenjene v družbeno ali

občinsko imovino. Kot pri nas pod fašizmom. Ustavno sodišče Slovenije je priznalo medsebojno pravico do koriščenja skupnih zemljišč na obeh straneh meje prav na podlagi mednarodnih pogodb, ki so v veljavi. Večinoma gre za naša zemljišča, saj jih je meja odtrgala od naših vasi. Tako so bile naše srenje priznane tudi v Sloveniji, a proti volji občin, ki so se z nacionalizacijo na teh površinah večkrat obogatile. Rešitev, ki jo Slovenija ponuja za ta zemljišča, pa je po našem mnenju neprimerna, saj se vpisujejo na imena posameznih prebivalcev in ne na skupnost, tako se z dedovanjem cefrajo v korist ustanove, ki si jih lahko ponovno lasti. Prosili smo, da se zakonodaja v tem smislu spremeni. Da pa nam bi morala Slovenija pomagati v boju za ohranitev tega teritorija tudi proti italijanskim oblastem, je stvar manjšinske strategije. Hočem verjeti in upati, da bo to tudi storila.

► **Celotno vprašanje je zapleteno, vendar ali se vam ne zdi, da manjšina kot taka gleda nanj preveč ravnodušno in že vdano v neko usodo, ki je nam tako ali tako nenanklonjena?**

► Stališče glavnega dela manjšine na problem nje-nega življenjskega prostora je po moji oceni naravnost obupno. Če bi imeli malo več ponosa, recimo kot Južni Tirolci, ne bi bilo sence meščana ali tujca na teh zemljiščih brez privoljenja manjšine, ki bi od njih lepo živela, kot v preteklosti in bi tako tudi ohranila svoje ozemlje. Zamejska politika je pri tem v glavnem popolnoma popustila in glavne ustanove tudi, saj se je iskalo le hitre trgovske ali finančne zasluzke, naša zemlja pa ni nikogar nič brigala. To pomeni zapisati manjšino smrti, saj tako izgubi svoje korenine in prostor, ki si ga je priborila z žulji in s krvjo pred mnogimi stoletji. Vdali smo se nacionalističnemu ustrahovanju in se prilagodili mnenju naših narodnostnih nasprotnikov. Še danes se nekateri obnašajo kot v obdobju fašizma in kratijo svojim ljudem zgodovinske pravice. Seveda v veselje raznih ustanov. Jemlje se skrb za skupno imovino kot neko nepotrebno folkloro. Uči se, da moramo misliti tudi na druge ljudi, ki so ta teritorij poselili - verjetno tudi z razdajanjem skupne lastnine -, ne zavedamo pa se, da gre za obstanek naroda in njegovega osnovnega premoženja. Dežela bi lahko problem rešila že pred leti, saj ima za to vse pristojnosti, pa ni nič naredila, prej obratno, kljub danes masovni slovenski prisotnosti. Južni Tirolci so problem rešili z deželno oziroma pokrajinsko zakonodajo leta 1957! Pri nas pa so le redki politiki ali voditelji skrbni in pozorni na to, da bi naši ljudje ostali gospodarji na svoji zemlji.

Angelos Baš

Manj znane sestavine Hitlerjeve politike (I. del)

Slovencem starejšega in delno srednjega rodu so povečini precej znane poglobitve prvine Hitlerjeve politike na našem ozemlju in nekoliko tudi v Evropi. Hitler je bil politik, ki mu je treba dodati prislov in prilastek: bil je izjemno zločinski politik. Zato ni odveč, če dopolnimo naše dosedanje znanje o Hitlerjevi politiki s podatki, ki pričujejo o manj znanih sestavinah te politike. O njej se lahko natančneje poučimo, če ugotovimo vrsto nadrobnosti, ki so bile pomembne za določena Hitlerjeva politična dejanja ali so vplivale na določene usmeritve v Hitlerjevi politiki v Nemčiji. V ta namen so napisane pričujoče vrstice.

Obsegajo tri razdelke. Za prvi razdelek (1a, 1b) je bil najobsežnejši vir Hitlerjeva knjiga *Moj boj* (*Mein Kampf*), prvi del je Hitler napisal v zaporu 1924, drugi del 1925, skupaj sta bila objavljena v omenjeni knjigi, prvič je izšla 1926; uporabljal sem izdajo, ki je bila natisnjena v Münchnu 1927. Ta vir sem dopolnjeval z izsledki novejših raziskav.

Drugi razdelek načenja izvajanja o socializmu oz. socialistični politiki v poglobitnem delu Alfreda Rosenberga, ideologa Hitlerjeve stranke, *Mit 20. stoletja* (*Mythus des 20. Jahrhunderts*), München 1930. Tretji razdelek presoja spis o nemškem socializmu, 1944 je izšel v berlinskem štirinajstdnevniku *Signal*.

1 a Adolf Hitler se je rodil 20. aprila 1889 v mestecu Braunau na avstrijski strani avstrijsko-nemške meje ob Innu. Bil je četrti od šestih otrok v družini nižjega uradnika pri carini. Po ljudski šoli v domačem kraju (1895-1900) je Hitler

hodil na realko v Linzu. Spominjal se je, da je takrat postal nacionalist in svojim letom primerno spremljal "narodnostne boje v stari Avstriji"; ob tem da je sodil, da nacionalizem ni istoveten z dinastičnim patriotizmom in je že tedaj imel Habsburžane za "nesrečo nemškega naroda". Leta 1903 mu je umrl oče; mati je slabega dijaka po hudi bolezni vzela iz realke (1905). Potem ko mu je 1907 umrla mati, ni bil sprejet na dunajsko Akademijo likovnih umetnosti, namesto študija slikarstva so mu svetovali študij arhitekture, zanj pa je bila potrebna srednješolska izo-

brazba. Nato je bil na Dunaju pomožni delavec, včasih priložnostni delavec, od 1909 risar in akvarelist. Leta 1912 je odšel v München.¹

V dunajskih letih je Hitler oblikoval svoje temeljne poglede na politiko, družbo in gospodarstvo, pozneje jih je samo spopolnjeval. Piše, da je daleč največ prostega časa porabil za branje, bral da je časnike, revije in knjige. Vznemirjalo ga je veliko tega, kar je bilo neposredno prav

kakor posredno povezano z njegovim delom in življenjem. Včasih je poslušal razprave v parlamentu.² Prihajal je do naslednjih sodb.

Videval je "sijajno bogastvo" in "odurno revščino"; nedaleč od "palač na Ringu so stradali



Akvarel Adolfa Hitlerja.

¹ A. Hitler, nav. delo 1, str. 8 d, 14 d, 20, 35, 138, 179; Hitler Adolf, v: Brockhuas Enzyklopädie 8, 17. izd., Wiesbaden 1969, str. 535; Hitler Adolf, v: Brockhaus Enzyklopädie 10, 19. izd., Mannheim 1989, str. 114; Hitler Adolf, v: Meyers enzyklopädisches Lexikon 12, Mannheim-Wien-Zürich 1974, str. 83 d.

² A. Hitler, nav. delo 1, str. 21, 83, 137.

tisoči brezposelnih". "... socialna dejavnost ... naj ne deli milosti, udejanja naj pravice ..." Stanovanjske razmere zlasti pomožnih delavcev so bile "grozne". Ni vedel nad čim naj se takrat "najbolj zgraža: nad gospodarsko bedo svojih tedanjih tovarišev, npravno ali moralno surovostjo ali minimumom njihove duhovne kulture." Najbolj ga je zanimalo vse, "kar je bilo v zvezi s politiko." Kmalu je bil prepričan, da je bila socialdemokratska stranka "kuga pod masko socialne kreposti in ljubezni do bližnjega ..." Hkrati je menil, da se je "politično" meščanstvo upiralo "vsem poskusom za odpravo socialnih nepravilnosti."³

Jude je najprej imel za pripadnike tuje veroizpovedi. Pozneje je ugotovil, da so Judje "narod zase". Odbijale so ga nekatere prvine v njihovem videzu, najbolj pa dejavnost Judov "na določenih področjih", predvsem v kulturnem življenju: "v umetnosti, literaturi in gledališču" in pa v tisku. Šlo naj bi za "duhovno kugo ..., s katero so inficirali narod." "... devet desetletij vse literarne nesnage, umetniškega kiča in gledališke neumnosti" da je zagrešil narod, ki "je štel komaj stotino vseh prebivalcev v deželi." Da ni bilo "resnično narodnega časnika", ki bi bili pri njem sodelovali Judje. Judje da so bili vodje socialne demokracije. "Počasi sem jih začel sovražiti". "... postal sem fanatičen protisemit." Poglavljal da se je v "nauk marksizma." Sklep: "Če bi Juda s svojo marksistično veroizpovedjo zmagal nad narodi tega sveta, bo njegova krona mrtvaški ples človeštva ... S tem, ko se branim zoper Juda, se bojujem za delo Gospodovo."⁴

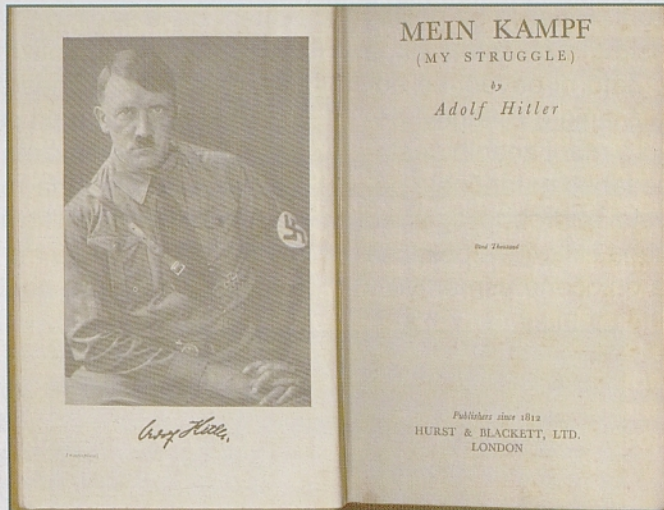
"Že od nekdanj sem sovražil parlament, toda nikakor ne kot institucijo samo na sebi." Hitlerjev ideal je bila "resnična germanska demokracija, v kateri se svobodno voli vodja, ki je v celoti dolžan prevzeti vso odgovornost za svoje

dejanje in nehanje. V njej ni nikakršnega glasovanja večine o posameznih vprašanjih, temveč je samo odločitev enega edinega, ki nato za svojo odločitev odgovarja s (svojim) premoženjem in življenjem." Posebno je sovražil takratno parlamentarno prakso: "Ni nikakršnega principa, ki je, objektivno gledano, tako zelo napačen kakor parlamentarni." Neposredno: "S tem ko parlamentarni princip večinskega odločanja zavrača avtoriteto osebe in postavlja na njeno mesto število vsakokratnega krdela, greši zoper aristokratsko osnovno misel narave ..."

Potem ko je bila v Avstriji uveljavljena splošna volilna pravica in je bilo v parlamentu konec "tudi nemške številčne premoči", je Hitler odklanjal ta parlament (tudi) zato, ker da "nemštvo zmerom izdaja, ne pa zastopa."⁵

V presoji dveh političnih dejavnikov ob prehodu 19. v 20. stoletje, Hitlerju sta bila povečini simpatična, je izre-

kel tudi stališča, ki so bila pozneje pomembna vodila v njegovi politiki. Šlo je za vsenemško gibanje z Georgom von Schönererjem in krščanskosocialno stranko s Karlom Luegerjem. Pri vsenemškem gibanju je ob pohvalni oceni njegovega nacionalizma pogrešal "pomankanje razumevanja o pomenu nižjih narodnih plasti", poleg tega da ni "dovolj razumelo socialnega vprašanja" in njegovega pomena; zato da to gibanje ni "pridobilo množic." "... brez silne moči množice nekega naroda ... ni mogoče uveljaviti nikakršne velike ideje." Pri Luegerju da je bilo težišče politične dejavnosti v tem, da je "pridobival plasti, ki je bil ogrožen njihov obstoj ..."; stranka da je razumela "pomen množic" in poudarjala "svoj socialni značaj." Protisemitizem pa da je pri njej "temeljil na verski predstavi, ne na ravnem spoznanju." "Manjkalo je prepričanje, da to zadeva neko življenjsko vprašanje vsega človeštva ..." Stranka da tudi



Knjiga *Mein Kampf* v angleški izdaji.

³ A. Hitler, nav. delo 1, str. 23 d, 28, 30, 48.

⁴ A. Hitler, nav. delo 1, str. 56, 60 d, 64 d, 67, 69 d.

⁵ A. Hitler, nav. delo 1, str. 81 d, 87, 92, 99.

“ni imela pojma o moči narodne misli.”⁶

Razmerje politike do vere je definiral: “Za političnega vodja morajo biti verski nauki in ustanove njegovega naroda zmerom nedotakljivi, sicer ne sme biti politik, temveč naj bo reformator, če ima glavo za to.”⁷

Če pravi Hitler, da je odšel iz Avstrije v Nemčijo, tj. z Dunaja v München, “predvsem iz političnih razlogov”, je to povedal še drugače. Vedno “večje je bilo hrepenenje, da bi končno odšel tja, kamor so (ga) od zgodnje mladosti vlekli skrivne želje in skrivna ljubezen.” Na Dunaju mu je bila “zoprna vsa ta mešanica narodov, Čehov, Poljakov, Madžarov, Ukrajincev, Srbov in Hrvatov itn., med vsemi pa ... Judje in spet Judje.” München pa je bil “nemško mesto.” Že pred prvo svetovno vojno mu je prihajalo na misel, da bi “pozneje ... tudi politično deloval.”⁸

Med prvo svetovno vojno se Avstrijec Hitler ni hotel bojevati za “habsburško državo”, od avgusta 1914 je bil prostovoljec v nekem bavarskem polku. Odlikovan je bil z Železnim križem II. in I. razreda; kot poddesetnik je oktobra 1918 zavrnil angleškega obstreljevanja s plinskimi granatami začasno oslepel, zdravil se je na Pomorjanskem.⁹ Tam je zvedel za novembrsko revolucijo, ki je 9. novembra 1918 odpravila v Nemčiji monarhijo in je začela brez socialne revolucije prehod k parlamentarni republiki; 11. novembra 1918 je bilo sklenjeno premirje. Novembrska revolucija je bila posledica zlasti vojaškega poraza Nemčije, huda je bila tudi njena gospodarska stiska, posebno v prehrani.¹⁰

Prav kakor ne ravno redki Nemci je Hitler do cela odklanjal novembrsko revolucijo, najostreje jo je obsojal in jo imel za izdajo nemške države. “Odločil” se je, “da bo postal politik.”¹¹

(nadaljevanje sledi)

⁶ A. Hitler, nav. delo 1, str. 106, 108, 110, 117, 130, 132 d, 134.

⁷ A. Hitler, nav. delo 1, str. 127.

⁸ A. Hitler, nav. delo 1, str. 135 d, 138, 179, 192.

⁹ A. Hitler, nav. delo 1, str. 179, 209, 221; Hitler Adolf, v: Brockhaus Enzyklopädie 8, 17. izd., str. 535; Hitler Adolf, v: Brockhaus Enzyklopädie 10, 19. izd., str. 114; Meyers enzyklopädisches Lexikon 12, str. 84.

¹⁰ Novemberrevolution, v: Brockhaus Enzyklopädie 13, 17. izd., Wiesbaden 1971, str. 595; Novemberrevolution, v: Meyers enzyklopädisches Lexikon 17, Mannheim-Wien-Zürich 1976, str. 471.

¹¹ A. Hitler, nav. delo 1, str. 221 d.

V slovenska obzorja in čez...

Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da...

- da so slovenski liberalci imeli v Argentini en svoj časopis, DOMOVINA, a je izhajal le občasno štiri leta in je vsega skupaj izšlo samo osem števil...
- da je v Gradinu, redko poseljeni koprski krajevni skupnosti (450 prebivalcev v 17 naseljih), deset domačinov ustanovilo Društvo tartufarjev slovenske Istre z namenom, da bi promovirali nabiranje in uživanje te dragocene gomoljike, ki sicer raste tudi drugje v Sloveniji (na Dolenjskem, v okolici Ljubljane in v Prekmurju), a je zakonsko zaščitena...
- da se seštevek lokacij morišč (krajev povojnih komunističnih pobojev), razstresenih po Sloveniji, že bliža številki 500...
- da štirje slovenski arheologi (Saša Caval, Tina Britovšek, Januš Jerončič in Matija Črešnar) že četrto leto sodelujejo pri izkopavanju grobnice visokega svečenika Harve na zahodnem bregu Luksorja v Egiptu...
- da so prvo podzemsko železnico odprli v Londonu leta 1863, v celinski Evropi pa – v okviru svetovne razstave – v Budimpešti leta 1898 (prve štiri kilometre)...
- da bodo leta 2007 praznovali 150letnico smrti Josefa Resla, češkega inženirja, izumitelja ladijskega vijaka, ki je deloval tudi po slovenskih deželah, svoje eksperimente pa delal tudi v Tržaškem zalivu...
- da je časnik Dela Peter Kolšek izdal v zbirki Beletrina pri Študentski založbi “Antologijo slovenske poezije 20. stoletja”, v kateri je predstavil 103 slovenske pesnike (a brez Gradnika, ker dediči niso dovolili ponatisa)...
- da je leto potem, ko sta fotograf Pelicon in publicistka Rechberger Pečar izdala knjigo o Brdih, izšla njuna knjiga o Krasu z naslovom “Kras...zvestoba tradiciji,” kjer na 272 straneh in v 1000 izvodih predstavita kar 45 ponudnikov kraških kulinarčnih in vinskih dobrot...
- da je kardinal Rode v svoji funkciji v vatiškani kuriji v zadnjem času obiskal – poleg raznih krajev v Italiji – Paraguay, Združene države, Francijo, Poljsko, Slovaško in Hrvaško...

Ciril Velkovrh

Evro na slovenskih znamkah

Republika Slovenija je samostojna država od leta 1992, s 1. januarja 2007 pa je sprejela evropsko denarno enoto € (evro) za svojo uradno veljavno plačilno sredstvo. Bankovci so po vseh evropskih državah enaki, kovanci pa vsebujejo v posameznih državah svoje nacionalne simbole. Vsi pa veljajo enako v vseh članicah Evropske skupnosti.

Prav tako pa imamo od letošnjega novega leta dalje tudi nove poštne znamke z vpisanimi vrednostmi v novih denarnih enotah. Na vsaki znamki z različno vrednostjo so upodobljene različne rože, ki uspevajo na območju Slovenije. Med njimi so pogosto tudi redke in zaščitene.

Med temi znamkami, ki so sicer označene z nazivno vrednostjo v evrih, so izšle tudi štiri, s črkovno oznako nazivne vrednosti, in sicer: A (standardno pismo), B (navadno pismo), C (standardno pismo v mednarodnem prometu) in D (navadno pismo v



Vrednost je v evrih, strokovno ime pa v latinščini.

mednarodnem prometu). Na znamkah, ki jih je oblikovala Julija Zarnik, so vpisana znanstvena imena v latinščini.

€	slovensko ime	latinsko ime
0,01	Nepravi sršaj	Asplenium adnigrum
0,02	Tommasinijeva popkoresa	Moebringia tomasiini
0,05	Jadranska smrdljiva kukavica	Himantoglossum adriaticum
0,10	Velikonočnica	Pulsatilla grandis
0,20	Kranjski jeglič	Primula carniolica
0,25	Močvirski meček	Gladiolus palustris
0,35	Dinarska smiljka	Cerastium dinaricum
0,48	Navadna obročnica	Adenopora lilifolia
0,50	Bertolonijeva orlica	Aquilegia bertoloni
0,75	Loeselijeva grezovka	Liparis loesellii
0,92	Travniška morska čebulica	Scilla litardierei
1,00	Alpska možina	Eryngium alpinum
2,00	Rumeni sleč	Rhododendron luteum
A	Zoisova zvončica	Campanula zoysii
B	Lepi čevelj	Cypripedium calceolus
C	Raznolistna mačina	Serratula lycopifolia
D	Primorska košeničica	Genista holopetala



Nova serija znamk z rožami, ki uspevajo v Sloveniji.

Pogled na skupino sedemnajstih enako velikih znamk je enkrat. Po mojem mnenju pri izboru za najlepšo znamko leta, ne samo da bo ena med njimi prav gotovo zmagovalka, pač pa bo tudi prav gotovo to tudi najlepša serija znamk, ki jo bo Pošta Slovenije izdala v letu 2007.

Antena

PROF. EDVARD ZAJEC V TRSTU

Januarja je bil kot predsednik neke ocenjevalne komisije na obisku v rojstnem Trstu pionir "computer arta" in profesor digitalne umetnosti na Syracuse University v ameriški zvezni državi New York Edvard Zajec. Ob tej priložnosti so tudi postavili razstavo njegovih del iz let 1970-80.

UMRL ČASNIKAR IGOR GRUDEN

Med pohodom v Dražgoše je 14. januarja umrl upokojeni časnikar Igor Gruden. Rodil se je na Uncu 2. maja 1932. Pisal je za Ljudsko pravico, Ljubljanski dnevnik in Radiotelevizijo Slovenija, za katero je bil dopisnik iz Trsta v letih 1967-70 in 1985-91.

KARDINAL AMBROŽIČ UPOKOJEN KOT NADŠKOF

Papež je sprejel prošnjo za upokojitev torontskega nadškofa kardinala Alojzija Ambrožiča, ki je 27. januarja obhajal 77. leto starosti. Škofovsko posvečenje je prejel leta 1976, v kardinalski zbor pa je bil sprejet leta 1998.

NOVA KNJIGA ALICE ZEN

Tržaška fotografinja in publicistka Alice Zen je pripravila novo fotomografijo, tokrat o verskih skupnostih v Trstu. Glede katoličanov je tudi poglavje o Slovencih, ki ga je napisal Dušan Jakomin, s slikami pa bogato opremila Zenova.

DAN EMIGRANTA IN SREČANJE V KOBARIDU

V Čedadu je bil 6. januarja tradicionalni Dan emigranta, na katerem so nastopili člani Beneškega gledališča in orkestra Glasbene matice iz Špeetra. Po pozdravu čedajskega župana Attilia Vuge sta bila slavnostna govornika kulturna delavka iz Rezije Luigia Negro in podtajnik na notranjem ministrstvu Ettore Rosato iz Trsta.

V Kobaridu pa je bilo 20. januarja že 37. Srečanje Slovencev iz Posočja in videmske pokrajine. Slavnostna govornika sta bila minister za okolje Janez Podobnik in beneški javni delavec Riccardo Ruttar.

Gujonovo priznanje, ki ga Posočje namenja zaslužnim Benečanom, je tokrat prejel vodilni predstavnik nekdanjih izseljencev in socialni delavec Ado Cont.

Cont je prav konec lanskega leta izdal novo domoznansko knjigo, polno dokumentov, z naslovom: Canebola. Scorci di storia 1770-1947 - Čeniebola. Košček zgodovine 1770-1947.

UMRL JE GLASBENIK PRIMOŽ LORENZ

Po hudi boleznii je 2. januarja umrl v Ljubljani pianist, profesor in spodbujevalec kulturnih pobud Primož Lorenz. V več kot 50 letih je kot pianist nastopil z bratoma Tomažem in Matijo v znamenitem Triu Lorenz na več kot 2.000 koncertih po vsem svetu. Rodil se je 5. aprila 1942 v Ljubljani, kjer je tudi doštudiral. S poučevanjem klavirja in komorne igre je začel na Akademiji za glasbo leta 1972.

KO NI VEČ MEJA

Svetovni slovenski kongres je izdal zbornik predavanj s 5. strokovno-znanstvenega posveta Ko ni več meja. Gre za gradivo s posveta 12. in 13. maja 2006 na Trbižu. Soprireditelj je bilo Slovensko kulturno središče Planika, posvečen pa je bil turizmu kot možnosti za promocijo Slovenije in za povezovanje med Slovenci, ne glede na državne meje.

Umrl je duhovnik in glasbenik Stanko Jericijo



Po večletnem bolehanju je 25. januarja umrl v goriški bolnišnici duhovnik, skladatelj in dirigent prof. Stanko Jericijo. Rodil se je 20. julija 1928 v Avčah nad Kanalom, malo semenišče je obiskoval v Gorici in Vidmu, bogoslovje pa v Gorici, kjer je bil posvečen v duhovnika

leta 1951. Glasbo je študiral v Gorici, Trstu in Benetkah. Diplomiral je iz klavirja in zborovske kompozicije.

Najprej je služboval v Furlaniji in Laškem, od leta 1961 do smrti pa je bil kaplan za Slovence pri Sv. Ignaciju na Travniku v Gorici. Bil je tudi skavtski duhovni vodja. Od 1971 je bil še profesor glasbene vzgoje na slovenski srednji šoli in na učiteljski šoli. Vodil je šolske in druge zборе, zlasti pa mešani zbor Lojze Bratuž (1964-97) in ženski zbor S. Ignazio, s katerima je dosegel veliko glasbenih priznanj. Cerkev mu je zaupala tudi skrb za glasbeni del velikih srečanj, na primer ob obisku papeža Janeza Pavla II. in ob 250-letnici nadškofije.

Obsežno, delno še nepoznano, je njegovo skladateljsko delo, saj je pisal za zборе, mladinske zборе, orgle, orkester. Le nekaj njegovih skladb in priredb je izšlo v posebnih zbirkah.

Umrl je prosvetni delavec Aleksander Žerjal

Na svojem domu na Opčinah je 7. februarja preminil prosvetni delavec, pevec in dirigent Aleksander Žerjal. Rodil se je 21. januarja 1926 v Kosoveljah, vendar se je njegova družina, v kateri je bilo deset otrok, zgodaj preselila k Sv. Ivanu v Trstu, kjer se je zelo dejavno vključila v cerkveno in kulturno življenje. Rajni je do pred nekaj leti vodil cerkveni pevski zbor pri Sv. Ivanu, v katerem je pel vse od leta 1941. Nastopal pa je tudi v posvetnih zborih, ki so jih vodili Fran Venturini, Ubald Vrabec in mlajša sestra Nada. Številnim generacijam dijakov klasičnega in znanstvenega liceja v Trstu je ostal v lepem spominu tudi kot šolski hišnik, saj je do upokojitve leta 1991 delal in tudi živel s svojo družino v stavbi liceja Prešeren.



TISCHLERJEVA NAGRADA

V Slomškovem domu v Celovcu sta Krščanska kulturna zveza in Narodni svet koroških Slovencev 23. januarja podelila 28. Tischlerjevo nagrado Kluboma koroških Slovencev v Ljubljani oz. Mariboru, in sicer za vsestransko pomoč, ki jo nudita rojakom na Koroškem. Prvi klub koroških Slovencev v Sloveniji je nastal že leta 1928 v Celju.

PREŠERNOVE NAGRADE

Na državni proslavi ob Dnevu slovenske kulture sta 7. februarja v Cankarjevem domu v Ljubljani prejela Prešernovo nagrado skladatelj in pianist Janez Maticič ter dramski in filmski igralec Radko Polič - Rac.

Nagrade iz Prešernovega sklada so prejeli baletni plesalec Anton Bogov, skladateljica Urška Pompe, arhitekta Vesna in Matej Vozlič, pisateljica Suzana Tratnik, intermedijski umetnik Marko Peljhan in slikar Jože Slak - Djoka.

FABIANIJEV VODNIK

Ustanova Maks Fabiani je izdala knjigo Maks Fabiani, Vodnik po arhitekturi v Sloveniji in Italiji. Uredil jo je Janez Koželj, besedila sta prispevali Tina Jazbec in Ani Čeligoj, fotografije pa Matej Mljač. Vodnik po Fabianijevih stvaritvah so posvetili spominu na arh. Marka Pozzetta.

BOŽIČNI KONCERT

Pod naslovom Zori, noč vesela! je Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta priredila svoj tradicionalni božični koncert 14. januarja v stolnici Sv. Justa. Izvedbo je tokrat zaupala pevkam in pevcem iz devinske dekanije. Kot solista sta nastopila Aleš Petaros in Aldo Žerjal, dirigiral je Herman Antonič.

DEŽELNI OBČNI ZBOR SZSO

Slovenska zamejska skavtska organizacija je imela 21. januarja v Šklednju deželni občni zbor. Na njem so sprejeli novi vzgojni načrt. Razpravljali so tudi o pobudah ob letošnji 100-letnici skavtizma. Nastopili so tudi predstavniki "starih skavtov", ki se začenjajo organizirati, podobno kot se to dogaja drugod po svetu, tudi v Italiji in Sloveniji. Glasilo Jambor je dobilo povsem novo obliko. Svoja načelnika je končno dobil tudi tržaški del SZSO. To sta Andrej Maver in Jasna Tuta.

Partija in tigrovci

To je naslov 236 strani debele, izredno zanimive knjige Tatjane Rejec, vdove po tigrovskem voditelju Albertu Rejcu in zavzete negovalke ter zagovornice podatkov in spoznanj o njegovi vlogi v primorski zgodovini ter o resničnem mestu, ki si ga organizacija TIGR zasluži v narodnem spominu. Knjigo je izdala Slovenska matica, njen podnaslov pa se glasi: Medvojna in povojna usoda nekaterih vodilnih tigrovcev.

Avtorica, ki podatke zajema iz objavljene literature, arhivov in pričevanj, se najdlje ukvarja z usoda svaka Maksa Rejca, tigrovca in partizana, ki so ga likvidirali julija 1943. Njegova zgodba pa se seveda prepleta z odnosom KPS do TIGR-a, primorskih padalcev, sredincev itd.

Krajši poglavji sta nato posvečeni Ferdu Kravanji in Tonetu Majniku, za katera Rejčeva navaja veliko dokazov, da sta bila v partizanih ravno tako likvidirana. Sledi prikaz povojnega odnosa oblasti v Sloveniji do TIGR-a in Alberta Rejca, o katerem so celo razmišljali, da bi ga umorili. Tu je govor o znanih razpravah o TIGR-u na partijskem CK-ju, šikaniranju in blatenju vidnih tigrovcev. Čisto na koncu se avtorica ukvarja še s povojnim življenjem Toneta Černača in Justa Godniča.





Zgoščenka o p. Placidu Corteseju

Prva večja javna predstavitev dokumentarca o p. Placidu Corteseju Pogum molka, o katerem smo že poročali v prejšnji številki, je bila 5. januarja v Peterlinovi dvorani v Trstu. Na večeru, ki ga je vodil časnikar in raziskovalec Cortesejevega delovanja Ivo Jevnikar, so spregovorili ravnatelj založbe Messaggero di sant'Antonio p. Danilo Salezze iz Padove, avtor in režiser Paolo Damosso iz Turina, tržaški škof msgr. Evgen Ravignani, predsednik Sveta slovenskih organizacij dr. Drago Štoka iz Trsta, nekdanja Cortesejeva sodelavka dr. Majda Mazovec iz Ljubljane, bivši zapornik na Trgu Oberdan in interniranec Ljubomir Sušič iz Trsta, Cortesejeva življenjepisca p. Apollonio Tottoli iz Benetk in p. Ljudevit Maračić iz Zagreba ter provincial slovenskih minoritov p. Milan Kos s Ptuja.

Kmalu za tem je Radijski oder v režiji Matejke Peterlin Maver iz Trsta dovršil sinhronizacijo zgoščenke. Predstavitve dokumentarca v slovenščini je bila na pobudo Cankarjevega doma, Slovenskih katoliških izobražencev in Muzeja novejšje zgodovine 2. februarja v Kosovelovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani. Projekciji je sledila okrogla miza, tako da so o p. Corteseju in dokumentarcu spregovorili pričevalca dr. Majda Mazovec in dipl. ekon. Ivo Gregorc iz Ženeve, provincial minoritov p. Milan Kos in Ivo Jevnikar. Oglasili so se še p. Apollonio Tottoli, režiserka Radijskega odra Matejka Peterlin Maver, provincial slovenskih frančiškanov p. Viktor Papež, ravnatelj Muzeja novejšje zgodovine Jože Dežman, podpredsednik Slovenskih katoliških izobražencev Stane Baluh in drugi.

Slovensko verzijo dokumentarca je že predvajala slovenska televizija v Trstu, pred 7. marcem, ko bo stoletnica Cortesejevega rojstva, pa bo izšla mednarodna zgoščenka z dokumentarcem in dodatki v italijanščini, slovenščini, angleščini in pa s hrvaškimi podnapisi.

UMRLA JE S. MELITA RAJH

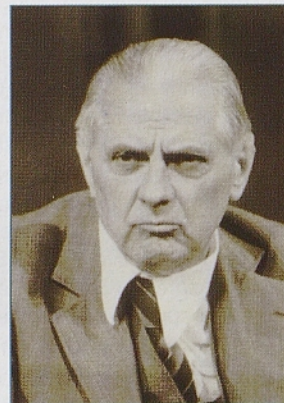
V Zavodu šolskih sester v Gorici je 10. februarja po dolgi bolezni in zgladnem redovnem življenju umrla šolska sestra Melita Rajh. Rodila se je 23. februarja 1920 v Slovenskih goricah. Iz Maribora so jo s sosestrami pregnali nacisti, nato je delala v Beogradu, Rimu, kjer je bila tudi učiteljica novink, v Jeruzalemu, Egiptu, zadnja leta pa v Gorici.

PREŠERNOVE PROSLAVE

V času okoli 8. februarja so se povsod med Slovenci v Italiji začele vrstiti Prešernove proslave in druge prireditve ob Dnevu slovenske kulture. Osrednja skupna proslava je bila 8. februarja v Kulturnem domu v Trstu in 11. februarja v Kulturnem domu v Gorici. Tokrat jo je pripravila Zveza slovenskih kulturnih društev po zamisli in v režiji Vesne Tomsič, ki je postavila v ospredje mlade. Govornika sta bila mladi goriški pesnik David Bandelli v Trstu in mladi tržaški zgodovinar Borut Klabjan v Gorici.

Umrl je politik Branko Pahor

V Trstu je 2. februarja preminil javni delavec in politik Miroslav (bolj znan po partizanskem imenu Branko) Pahor. Rodil se je 22. novembra 1920 v Dolu, vendar je ves povojni čas preživel v Trstu. Že zgodaj se je vključil v narodnostno in politično delo, od leta 1942 kot ilegalec in aktivist Osvobodilne fronte ter Komunistične partije Slovenije. Do kominforma je v Trstu delal v partiji in množičnih organizacijah, nato pa v krogu, ki je ostal zvest Titovi Jugoslaviji. Postal je organizacijski tajnik Socialistične iniciative in nato Neodvisne socialistične zveze, po njenem razpustu leta 1963 pa se je na podlagi dogovorov, ki so do Craxijeve dobe zagotavljali Slovencem v PSI dokajšnjo težo, vključil v Italijansko socialistično stranko. V njej je bil dolga leta član vodstvenih organov, tudi na deželni ravni, in pa načelnik slovenske komisije. Dolgo je bil tudi predsednik nepremičninske družbe Dom.



Društvo slovenskih izobražencev v novem letu



Predavatelj prof. Tomaž Simčič (levo) in prof. Marija Cenda v Peterlinovi dvorani.

Kulturni večeri Društva slovenskih izobražencev so se začeli prvi ponedeljek po sv. Treh kraljih in to je bilo 8. januarja. Na prvem večeru v tem letu je predaval prof. Tomaž Simčič na temo "Dunajski Avgustineum in Slovenci". Naslednji teden, v ponedeljek, 15.

januarja, je društvo posvetilo zaključenemu 50. letniku revije Mladika. O reviji, ki izhaja v Trstu od leta 1957, sta govorili prof. Marija Cenda in Magdalena Pahor, ki pripravlja bibliografsko kazalo vseh petdesetih letnikov revije. Na koncu večera so člani društva presenetili urednika revije Marija Mavra in mu voščili za rojstni dan. Večera se je udeležil med drugimi tudi državni sekretar Urada za Slovence po svetu in v zamejstvu Zorko Pelikan, ki je slavljencu izročil priznanje za opravljeno dolgoletno delo pri Mladiki. V pone-



Magdalena Pahor (levo) in Saša Martelanc (desno) na večeru ob 50-letnici Mladike.

RAFKO DOLHAR PREDSEDNIK SSK

Na izrednem deželnem kongresu Slovenske skupnosti 27. januarja v Prečniku je bil za strankinega deželnega predsednika izvoljen dr. Rafko Dolhar. Nasledil je dr. Draga Štoko, ki je svojčas odstopil ob izvolitvi za predsednika Sveta slovenskih organizacij.

Na kongresu so tudi uradno spremenili strankino ime, ki je odslej le slovensko, ne več dvojezično. Sledil je novoletni sprejem SSK, na katerem je med gosti spregovoril podpredsednik slovenske vlade, finančni minister dr. Andrej Bajuk. Posebno zahvalo so izrekli tržaškemu upravnemu tajniku SSK Mariu Kralju ob odhodu v pokoj.

DAN SAMOSTOJNOSTI V ARGENTINI

Slovenski veleposlanik v Argentini Tine Vivod je 21. decembra pripravil sprejem ob Dnevu slovenske samostojnosti in enotnosti. Ob tej priložnosti je izročil vrsto priznanj Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu zaslužnim rojakom. Priznanja so prejeli alpinist Dinko Bertonec, pesnik in urednik Tine Debeljak, arhitekt Marijan Eiletz, dirigentka Lučka Kralj Jerman, skladatelj Ciril Kren, scenograf Tone Oblak, duhovnik Janez Petek, glaciolog Peter Skvarča in umetnostni zgodovinar Darko Šušteršič.

GORIŠKI ANTIFAŠISTI

V Tržiču so 19. januarja predstavili knjigo o antifasistih z Goriškega in iz spodnje Furlanije Gli antifascisti dell'Isontino e della Bassa Friulana davanti al Tribunale speciale, ki jo je napisal Luciano Patat, izdal pa inštitut Leopoldo Gasparini iz Gradišča.

JANČAR V ITALIJANŠČINI

Založništvo tržaškega tiska in Ibiskos editrice sta pod naslovom L'allievo di Joyce izdala prvo knjigo novel Draga Jančarja v italijanskem prevodu. Gre za devet novel, ki jih je prevedla tržaška profesorica Veronika Brecelj.



Sekretar Zorko Pelikan z Urada za Slovence po svetu (levo) izroča priznanje glavnemu uredniku Mariju Maverju; čestitke uredniku je izrazil tudi predsednik Mohorjeve dr. Damjan Paulin (desno).

deljek, 22. januarja, je bil gost večera dr. Milko Mikola, podsekretar na slovenskem ministrstvu za pravosodje, ki je govoril o krivicah, ki jih je ljudem povzročil komunistični režim v Jugoslaviji, in o njihovi popravi. Zadnji ponedeljek v januarju pa je bil gost večera Korošec Marjan Pipp, ki je govoril o trenutnem narodnopolitičnem položaju koroških Slovencev. Zanimivi in prijetni večeri društva, ki so vedno povezani tudi z družabnostjo, se bodo vrstili vse do junija, in sicer vsak ponedeljek ob 20.30 v Peterlinovi dvorani v Donizettijevi ulici 3.



Dr. Milko Mikola in Ivo Jevnikar (levo); desno dr. Marjan Pipp o koroških Slovencih.

foto KROMA



Umrl je gospodarstvenik Egon Kraus

Na svojem domu na Opčinah je 7. januarja umrl gospodarstvenik in javni delavec Egon Kraus. Rodil se je 25. avgusta 1925 v Mariboru. V Trstu je živel od vojnih let, ko pa je bil tudi interniran v Dachau. Poklicno pot je začel kot fotoreporter in filmski snemalec, nato je bil časnikar pri Primorskem dnevniku. Leta 1968 je prešel v turizem in dolgo vodil potovalno agencijo Aurora v Trstu. Leta 1968 je bil med ustanovitelji zadruga Naš Kras, ki je odkupila in muzejsko uredila Kraško hišo v Repnu ter prireja Kraško ohcet. Svojtčas je bil predsednik športnega društva Polet, Založništva tržaškega tiska, Tržaške kreditne banke in drugih manjšinskih ustanov.

Ocene

JANEZ JALEN

BOBRI

Celje, Mohorjeva družba, 2006. 623 str.

(Izbrani spisi, 4. knjiga)

Največji spomenik Ljubljanskemu barju je postavil prav gotovo Janez Jalen, duhovnik po izbrazbi, sicer pa slovenski pisatelj, priljubljen predvsem med preprostimi ljudmi na Gorenjskem in v širši okolici Ljubljane. Najpomembnejša njegova dela so *Ovčar Marko*, *Cvetkova Cilka*, *Trop brez zvoncev*, *Previsi* in predvsem najobsežnejše delo, trilogija *Bobri* s poglavji posameznih delov: *Sam*, *Rod* in *Vrh*.

V tej knjigi avtor opisuje življenje Mostiščarjev, pradavnih prebivalcev na Ljubljanskem barju, ki so si svoja bivališča postavljali na koleh. Pisal ga je v medvojnem času, ko je zaradi nemške zasedbe Gorenjske bival v Ljubljani. Okolje dogajanj je v tej knjigi zamenjal od dogajanj v prejšnjih svojih delih, v katerih je opisoval realni svet, ki ga je sam doživljal na Gorenjskem. V tem delu pa se je pokazala pisateljeva ustvarjalna fantazija, ko se je moral živeti v življenje pred več tisoč leti.

V prvem delu je predstavil celovitost rodovnega življenja barjanskih prebivalcev, njihove medsebojne odnose in verovanja. V drugem delu pokaže uspešnost mladega Ostrorogovega Jelena, ki je počasi širil svojo posest na jezerna obrežja, vzpostavil pa tudi trgovske poti po Savi in na drugi strani do morja. V tretjem delu pa opisuje njihovo srečanje z Argonavti in kasnejšo preselitev svojega ljudstva na Dravsko polje, kjer so postali poljedelci.

Poleg izjemnega poznavanja narave in okolja, rastlinskega in živalskega sveta, je Jalen v tej obsežni zgodbi pokazal svoj značilen slog. Pogosto je moral izbrati ali kar izumiti kakšen nov izraz, kot je drevak za lahek čoln ter poimenovanje oseb, ki izražajo njihov značaj (Ostrorogi Jelen, Brkati Som,

Jezerna Roža, Neokretni Karp, Bela Ovca, Vztrajni Volk, Grčavi Brest, Črnolasa Smreka, Pegasti Ris itd.).

Ciril Velkovrh

**REINHOLD MESSNER
V POGOVORIH S
THOMASOM HUETLINOM
ŽIVLJENJE NA
SKRAJNIH MEJAH
Avtobiografija
Tržič, Učila, 2006. 223 str.**

Reinhold Messner je največji in najboljši alpinist na svetu. Mnogim alpinistom je vzornik, čeprav ga ne bodo nikoli dosegli. Napisal je že nekaj knjig, ki so jih tudi nealpinisti radi prebrali. Med njimi je nekaj tudi takih, ki govorijo o slovenskih alpinističnih uspehih (Everest, Kangčendzengo, Makalu, Menlungtse itd.) Besedilo, ki pa je nastalo po pogovoru Reinholda Messnerja z Thomasom Huetlinom, dopisnikom nemškega tednika *Der Spiegel*, pa je nekaj posebnega. V knjigi si dosledno sledijo inteligentna in strokovna vprašanja ter krajši ali daljši odgovori slavljence. Knjiga je namreč prvič izšla v Muenchnu leta 2004, ob 60-letnici avtorjevega rojstva, letos pa v slovenskem prevodu pri založbi Učila International v Tržiču. Ker je besedilo napisano kot snemalna knjiga za dramo, vsebini sledimo kot dogodkom na odru. Le z malo domišljije si lahko pričaramo tudi sliko opisanega dogodka, kar nas še bolj pritegne.

Sogovornika se pogovarjata o Messnerjevem mladostnem plezanju, v kar ga je vzpodbujal njegov oče. Čeprav je bil sin nadučitelja, je kmalu spoznal, da njegova pot do védenja ne more voditi prek knjižnic in profesorjev, prek univerz in raziskav, ampak je bila njegova po življenje in doživljanje resničnosti. V visokogorski alpinizmu je zašel po naključju, ko je udeležbo v odpravi odpovedal nek drug alpinist. Zaradi operacij na nogah in rokah, se je osredotočil na najvišja gorstva sveta, pokrita s snegom. Zaželel si je

doživljati vročino in mraz na Grenlandiji in Severnem ledenem morju ter Tibetanski puščavi. Ob mnogih uspehih je doživljal tudi neuspehe, ki mu pomenijo še močnejše izkušnje. Na prošnjo prijateljev je kandidiral leta 1999 za poslanca v Evropski parlament in tudi uspel. Nikoli ni bil in ne bo član nobene politične stranke, vedno pa se bo zavzemal za večjo ekološko pravičnost, za Evropo, za stabilnost, za svobodo, za pravico posameznika do samoodločanja. Na Južnem Tirolskem, enem najlepši krajev na tem svetu, želi postaviti Gorski muzej imenovan po njem. Za svoj največji uspeh šteje to, da je ostal živ. Meni, da v svojem življenju ni bil velikokrat v smrtni nevarnosti, mogoče stokrat. Najbolj pa ga teži smrt brata na Nanga Parbatu I. 1970.

Ciril Velkovrh

**IVAN ARTAČ
ZARAŠČENE STEZICE
Mladika, Trst 2006**

Leto po smrti profesorja Ivana Artača je tržaška založba Mladika poslala med bralce zbirko črtic, ki jo je še sam pred tremi leti zasnoval in sestavil iz nekaterih že objavljenih in drugih na novo napisanih zgodb. Njen naslov *Zaraščene stezice*, ki se navezuje na vsebino ljudske pesmi *Kje so tiste stezice*, najavlja, da gre v sestavkih za ponovno odkrivanje pravega človekovega bistva, katerega pojmovanje se je v modernem svetu spremenilo, izgubilo, morda celo popačilo.

V spremni besedi h knjigi je Janez Rotar zapisal: "Proza Ivana Artača nastaja iz vzgibov pisateljevega temeljnega doživljanja sveta, ki se mu vsekozi odkriva v svoji dihotomnosti...". Na to dihotomnost naletimo v celotni zbirki in skoraj v vsaki črtici. Gre za dvojnost med otroškim in zrelim doživljanjem sveta, za razliko med podeželskim in mestnim načinom življenja, za navade iz prve polovice prejšnjega stoletja, ki so se izgubile in so jih na-

domestile nove... Vse te razlike zaobjema Artačev spomin, ko prehaja od otroških let, ki jih je doživiljal v Notranjih Goricah pri Ljubljani, do izkušeni zrelega človeka, profesorja v zamejstvu, na Tržaškem.

Ta zanimiv življenjski lok se nam odkriva v zapisu o avtorju, ki ga najdemo na koncu v knjigi. V njem sta zaobsežena tudi Artačeva bibliografija in obračun njegovega prosvetnega dela.

Zbirka šteje štiriindvajset črtic, ki so postavljene v dva razdelka. V prvem, naslovljenem *Kratkohlačnik*, so spomini na otroštvo, na čas okrog leta 1930 na slovenskem podeželju: v tem razdelku je osem črtic. Drugi razdelek z naslovom *Na odru življenja* je obširnejši: obsega šestnajst črtic in obravnava v glavnem vtise iz poznejšega življenja v zamejstvu, čeprav se avtor tudi v tem razdelku večkrat vrača k preteklim izkušnjam in tako vzporeja oba svetova, v katerih mu je bilo dano živeti.

Ob tem bi veljalo izpostaviti, da imajo zadnje tri pripovedne knjige, ki so letos izšle pri založbi Mladika, in sicer *Hiša na krasu* Eveline Umek, *Kreda in hijacinte* Irene Žerjal in *Zaraščene stezice* Ivana Artača neko stično točko, ki je povsem slučajna. Avtorji vseh treh del črpajo iz poznavanja zamejskega in osrednjeslovenskega prostora in na posreden način ti dve stvarnosti vzporejajo, primerjajo. Menim, da je za današnjega zamejskega bralca tako čtivo dobrodošlo, kajti če je res, da osrednji Slovenci premalo poznajo zamejsko stvarnost, je žal res tudi to, da zamejci vedno manj vedo o Sloveniji.

Nekatere bralce bo bolj pritegnilo opisovanje nekdanjega preprostega življenja, drugi bodo bolj uživali ob branju sestavkov iz drugega razdelka, ki je vsekakor bolj razgiban in pester. Eni in drugi pa bodo cenili Cankarju posvečeno fantastično pripoved *Jernež z Raskovca*, v kateri si je pisatelj Artač zamislil, kako bi bilo, če bi se Ivan Cankar pojavil zdaj in v Trstu.

O svojih nagibih pri pisanju teh črtic je v svojem predgovoru avtor sam izpovedal: "Vodilo mojega pripovedovanja so doživetja mladih let, ko sem kot Zahostnikov fantič z zelenim klubokom namenjal prve korake v svet in ob tplem varstvu ljubečega okolja še nisem prešel v prikrito tančico zavito stvarnost življenja. Spoznanje je pri-

hajalo le počasi, pozneje, z doraščanjem in neizpolnjenimi željami. Kot šolnik sem v stiku z mladimi odkrival njihovo in svojo mladost in marsikaj v življenju mi je postalo bolj jasno. Spoznal sem nekatere življenjske usode, ki so me pritegnile in ob njih razpletal svoje misli."

Ob tej lepo oblikovani in vsebinsko smiselno zaokroženi knjigi lahko rečemo, da se s spremno besedo, z avtorjevim predgovorom in končnim zapisom o avtorju predstavlja kot postumni poklon človeku, ki je v svojem življenju mnogo dal naši zamejski šoli in veliko prispeval k širjenju kulture med ljudmi.

Marija Cenda

MIRO SIMČIČ

888 DNI NA SOŠKI FRONTI

Spopadi na Krasu in v visokogorju. Na novo odkriti vojaški zemljevidi, fotografije in posebna poročila

1. natis

Ljubljana, Orbis, 2006

V zadnjih petnajstih letih je bilo že veliko napisanega o dogajanjih v letih 1914 - 1918 na Krasu in v soškem visokogorju, kjer se je dogajalo veliko hudega. V prvi svetovni vojni so bili najhujši boji prav tu, saj je padlo blizu 1.000.000 vojakov na obeh sovražnih straneh. Nobeni zgodovinski dogodki ne bodo in ne morejo biti natančno in dokončno obdelani in zapisani. Vedno lahko najdemo še nove dokumente, ki nam pojasnjujejo drugačna gledanja na celotna dogajanja, ali pa sledijo samo drugačna razmišljanja.

Naše gore v Julijskih Alpah: Kanin (2587 m), Rombon (2208 m), Krn (2244 m), Batognica (2164 m), Kolovrat (1193 m), Sabotin (516 m), prelaz Vršič (1611 m) idr. so za vedno zaznamovane s spomini na ta čas. Boji v našem visokogorju so pustili veliko žalostnih sledi. Ostanke vojaških zgradb in vojaškega materiala, orodja in



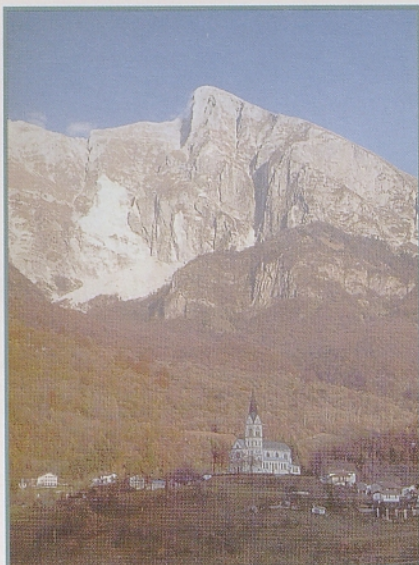
Notranjost cerkve sv. Duha na planini Javorca (571 m) nad Tolminom, ki so jo postavili l. 1916 po načrtih dunajskega slikarja in arhitekta R. Geylinga v spomin na padle avstro-ogrške vojake v prvi svetovni vojni z napisom: "Prek grobov ne seže jeza sovražnikov".

orožja, tudi še kompletne človeške skelete, mnogo spominskih obeležij, pokopališč in celo kapel, ki so jih gradili vojaki v času daljših prekinitev bojevanja, lahko najdemo še veliko. Vojaške poti – mulatjere, s katerimi so preprežene Julijske Alpe, dandanes z velikim zadovoljstvom uporabljamo tudi planinci.

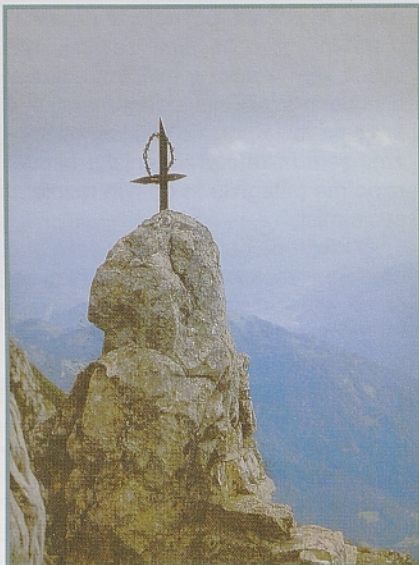
Miro Simčič, ki to ni njegova prva knjiga s tega bojišča, je zbral veliko novega materiala, na osnovi katerega je lahko pripravil rokopis in veliko novih fotografij za ta obsežni zbornik. V Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani je našel štabsko kartoteko III.



Nekaj ostankov madžarskega vojaka na Krničici (2142 m) iz časa soške fronte.



Krn (2244 m) nad Drežnico (540 m).



Križ ob poti na Batognico (2164 m) stoji v spomin padlim vojakom v prvi svetovni vojni.



Znamenje in naravna silhueta vojaka ob poti iz Zadnjice na Kriške pode (1000 m), postavljeno v spomin padlemu italijanskemu vojaku v prvi svetovni vojni.

skupine armad, ki je sicer veljala za izgubljeno. V tej knjigi so prvič objavljene mnogi zemljevidi italijanskega generalštaba in tudi poveljstva avstrijske armadne skupine, ki so po naključju ostali na naših tleh. V spopadih na soškem bojišču najdemo tudi imena kot so Mussolini, Rommel, Hemingway idr.

Čeprav pri upoštevanju vseh evropskih bojišč soška fronta ni bila odločujoča za izid prve svetovne vojne, je tu padlo izredno veliko vojakov. Od približno 10.000.000 vseh žrtev je pa-

dlo približno 30.000 Slovencev. Pri tem avtor opozarja na pretirano visoke številke italijanskih kronistov, ki s tem opravičujejo pravico do večjega dela tega ozemlja, prepojenega z njihovo krvjo. Avtor je v knjigi tudi poudaril na to, da zardi propagandističnega poročanja medijev javnost tedaj ni bila obveščena o dejanskih dogodkih.

Avtor v knjigi izredno ceni zasluge feldmaršala Svetozarja Borojevića, ki pa verjetno niso povsem verodostojne, saj njegovi spomini, pisani kmalu po končani vojni, niso objektivni, ker jih je pisal v času velikega razočaranja. Prijetno pa je sprejeti dejstvo, da avtor ne omalovažuje vojakov ne na eni in ne na drugi strani, saj kot ljubiteljski raziskovalec, in ne kot vojak in ne kot zgodovinar, gleda na dogajanje veliko bolj celovito.

**Besedilo in fotografije
Ciril Velkovrh**

BORIS PAHOR TRG OBERDAN

Otožno septembrsko jutro se trdno obeša na poletne vonje, čeprav so v mestnih gredicah že pred dnevi ciklamno zacvetele prve jesenske rože. Avtobusna postaja sameva ob robu urbanega trga, ki ga ožarja medlo sonce. Cementne stavbe, usahle v svoji sivini, čakajo na pravšnjo uro, ko se bodo iz avtobusov usuli na ohlajena asfaltna tla mladi obrazi iz tržaške-

ga predmestja in okoliških vasi, katerih korak je namenjen na druge avtobuse, ki jih bodo odpeljali do šolskih prostorov v svetoivanski mestni četrti. Prostorska otožnost se naenkrat zdi nevidna, ko se jutranje sonce zalepi na še orosene oči, na zarjavela lica in na nemirna usta, ki najdejo vselej čas za pogovor. Sledijo izkričane dobrodošlice, hitri objemi, trojni poljubčki v pozdrav. Razvneti klepeti se vrtijo okrog komaj zgorelih poletnih dni, preživetih med bučanjem morja, na zelenicah visokih gora in med hrupnim dranjem vlakov ali šviganjem letal skozi zračni prostor tega našega sveta. Izrečene besede so včasih tihe, komaj zašepetane, včasih glasne, skoraj hrupne, kdaj vreščee, večinoma slovenske, sproščeno raztresene po cellem trgu in v vsem podobne Mascherinijevemu poljubu, ki vsiljuje trgu mladostno drznost ljubezni. Prav ta svobodna govorica mladih ljudi se zdi pisatelju Borisu Pahorju kot maščevanje za ostrokizem, ki ga je bila deležna slovenščina v Trstu v preteklem stoletju. Hkrati pa iz bridkosti spomina vzklije tudi rahla zavist zaradi teh sproščenih izrečenosti. Kajti cena jezikovne svobode v tržaškem urbanem pejsazu ni izmerljiva, ša manj zane-marljiva, temveč težko zasledovana in drago izplačana. Slednjo misel vključi omenjeni pisatelj v knjigo Trg Oberdan, ki jo je lani izdala Slovenska matica v Ljubljani.

Besedilo je osnovano kot skupek fragmentarnih zapisov, ki črpajo snovno osnovo iz tržaškega dogajanja, ki ga je mestu prineslo 20. stoletje. Slednje je utelešeno v marsikatero palačo ob trgu Oberdan, kar skuša pisec teh strani bralcu razkriti, zato se pogreza v preteklost in opisuje zgodovinske pripetljaje. Slednje ojači z dokumentarističnim gradivom, ki se spaja s citiranjem raznih osebnosti, iz slovenske pa tudi tuje kulturne srenje. Tako npr. zasledimo na strani 73 seznam obsojenih tigrovcev z dne 13. 12. 1941, ki ga je izdalo posebno sodišče za zaščito države. Drugje pa beremo verze priznanih umetnikov: Iga Grudna in Srečka Kosovela, pa tudi odlomke iz ljudskih korčulanskih pesmi. Marsikje naletimo še na besede uglednih mislecev kot npr. Bogomira Magajne, Aleša Beblerja, Taylorja, Spanglerja in drugih.

K mislim, ki sintetizirajo duhovne

težnje tistega časa, avtor dodaja še zapise o pogumnih usodah edinstvenih osebnosti, ki so se brez oklevanj uprle fašističnim zablodam. Tako opiše svoje poznanstvo z junaškim Pinikom Tomažičem ali z enaindvajsetletnim Ferdinandom Bidovcem, ki je v sivem predpasniku hodil mimo vozičkov na rdečem mostu in s fantovsko razposajeno igrivostjo vračal pozdrav kontovelskim rožnaricam. Nekatere obraze iz preteklosti je avtor ubesedil preko umetniškega pristopa in jim posvetil odlomek iz novele ali krajšo zgodbo. Tako je npr. opisal strašno umiranje pevovodje Lojzeta Bratuža v odlomku iz novele Rože za gobavca.

Ob nizanju tujih usod vključuje pisec v besedilo še avtobiografsko gradivo, kar daje dokumentarnemu materialu še neko globljo miselno noto, saj Pahor preko razgaljanj svojih doživetij išče pretekle smisle, utemeljuje nekdanje pomene, jih skuša ponovno oživeti in jih na aktualni način predočiti predvsem mlademu bralcu, kateremu je knjiga tudi posvečena. S spretnostjo zgodovinarja odkriva preteklo namembnost sivih palač, ki obkrožajo Oberdankov trg, skozi katerega stopa danes kot mestni sprehajalec, v mladosti pa je mimo zlezel kot potlačeno bitje, ponižano v svoji kristalni bivanjski esenci: v jeziku in posledično tudi v misli. Težko je prestopiti iz preteklosti v sodobnost in uravnotežiti brezskrbno vožnjo z avtobusom do postaje z udarci bikovk, ki so nekdanj odmevali izpod cestnega tlaka. Zaradi tega in zaradi temnine fašistične ere, ki je slovenski govoric in njenim ljudem odvzela obstoj, je zato vsako dejanje bilo obarvano z brezkompromisno usodnostjo, podkrepjeno z neprikrito načelnostjo. Tako Simon Kos utrjuje svojo vero v ideale naroda in utemeljuje smisel svoje prerane smrti. "Za svoj narod bi rad umrl stokrat ne enkrat", zapiše. Na teh vrednotah se je snovla svoboda.

Novejši čas, vkleščen v relativnost doživljanja, razpršen z obiljem možnih izbir, posipan s frivolnostjo, se bije s preteklo načelno držo in ustvarja ambivalence v piscu samem, pa tudi v prostoru, ki ga obkroža. Trst je mesto razkosanosti, kraj korenitih dihotomij v vseh variantah, ko razpada na dele in delčke, ki se ne zlagajo v mozaičen sestav, ampak se oklepajo razprtij. Protislovja so zarisana pod oboki raz-

košnih palač, zapisana na vhodnih vratih izklesanih iz trdega lesa, kjer so zabeležene družine po priimkih: slovenski, italijanski, popačeni slovenski in drugi... Dihotomija, ki je prilezla iz žalostnih usodnih zablod, je še najbolj razpoznavna v imenih tržaških ljudi in krajev, groteskno je vsidrana v ime trga, v lik italijanskega patriota Oberdana, ki je žrtvoval svoje življenje za italijansko domovino in je bil hkrati slovenske matere, ki je iz priimka odstranil črko k.

Pahor se je s svojimi zapisi o trgu Oberdan še enkrat predstavil kot zvesti pričevalec, ki z izurjenim pisateljskim peresom opozarja na minule utišaniosti slovenskega jezika, hkrati pa usmerja mladega slovenskega človeka v ponosno hojo po ulicah tržaškega rodnega mesta.

Wilma Purič

ZBORNİK SIMPOZIJA O JAKUBU UKMARJU V RIMU

Slovenska teološka akademija v Rimu je v javnosti manj znana ustanova, a ima vendar pomembne zasluge za slovensko kulturo, saj je doslej - od začetka svojega delovanja leta 1983 - na svojih simpozijih znanstveno izpostavila kar 23 vidnejših osebnosti iz slovenske cerkvene zgodovine.

To so po vrsti, kakor so se zvrstile na simpozijih: kot prvi škof Slomšek, za njim pa prekmurski javni delavec Ivanocy, Ivan Trinko, nadškof Sedej, kardinal Missia, škof Gnidovec, škof Mahnič, škof Jeglič, Janez Evangelist Krek, škof Napotnik, škof Wolf, prekmurski buditelj Klekl, škof Karlin, koroški buditelj Einspieler, škof Hren, župnik Glavar, škof Baraga, škof Rožman, profesor Ehrlich, profesor Grivec, škof Herberstein, škof Vovk in Jakob Ukmar. Lani je bil v Rimu še simpozij o administratorju goriško-koprške škofije dr. Torošu.

Gre, kot je videti, izključno za cerkvene osebnosti, škofo in duhovnike, čeprav bi koncilski duh sugeriral tudi upoštevanje osebnosti iz laikata. Vsekakor pa dosedanje delo rimske Teološke akademije pomeni pomemben doprinos k osvetlitvi tudi raznih necerkvenih aspektov slovenske zgodovine. To velja posebej za osebnosti, izraziteje vpletene tudi v necerkveno dogajanje, kot je bil na primer škof Rožman.

O vsakem izmed simpozijev je bil potem izdan zadevni zbornik. Zbornik o Ukmarju, ki je pravkar izšel, prese- neča s številom svojih sodelavcev - 28! -, saj gre za osebnost, ki je vse svoje dolgo življenje preživela na periferiji slovenskega narodnega in kulturnega prostora, odmaknjena javnosti in še posebej politiki. To kaže, da je bil Ukmarjev pomen v slovenskem duhovnem prostoru večji, kot je kazalo slovensko medijsko površje.

V zborniku je preveč sodelavcev z njihovimi referati, da bi jih bilo mogoče kritično navesti, izpustiti koga med njimi pa ne bi bilo pravično. Zato se bomo omejili na to, da bomo opozorili na glavne tematske sklope, ki so skušali osvetliti lik tega velikega sina Primorske.

Kogar najbolj zanima objektivno zgodovinsko gradivo, se bo ustavil pri sestavkih, ki obravnavajo Ukmarjevo biografsko zgodbo, njegovo študijsko pot do doktorata iz teologije na Dunaju, njegove peripetije z avstrijsko, italijansko in jugoslovansko oblastjo. Kdor se bolj zanima za njegovo duhovniško pot, bo segel po člankih o njegovi duhovniški poti od kaplanovanja v Rujanu do dramatičnega župnikovanja v razkolniških Ricmanjah in do mesta ravnatelja konvikta pri Svetem Justu ter pozneje teološke šole v Škednju. Kogar bolj zanima njegovo kulturno udejstvovanje, tega bodo dovolj poučili sestavki o njegovem časnikarskem in uredniškem delu pri Družinskem prijatelju, Božjih vrelcih in Tednu. Ukmar teolog pa se bo razkril bralcu, ki bo posegel po razpravah o njegovih teoloških knjigah, predvsem Eshatologiji in Mariologiji, a tudi o njegovi zapuščini z več kot tisoč pridigami in predavanji v različnih jezikih. Nekaj zase bi našel celo kdo, ki bi ga zanimalo, kakšno latinščino je pisal dr. Ukmar bodisi v svojih predavanjih bodisi posebno v svojih vlogah, ki jih je postal v Rim v obrambo slovenskega človeka. V zborniku ne manjka niti prikaz raznih etap v pripravljanju postopka za njegov beatifikacijski proces.

A kar je pri tej publikaciji vredno posebnega poudarka, je to, da so v njej prišle na dan tudi nekatere neznane stvari iz Ukmarjeve biografije in tudi širšega slovenskega dogajanja. Naj omenim na primer njegovo - tudi njegovim dosedanjim biografom neznano "skrito" pot h kardinalu Innitzerju na

Dunaj v zadevi ohranitve Svobodnega tržaškega ozemlja ali njegove - s škofom Santinom neuglašene - stike s p. Metodom Turnškom. Kar se tiče širšega dogajanja, bodi omenjeno prav tako doslej neznano pismo, ki ga je v zvezi z njim tajno poslal komunisični oblasti v Ljubljano dr. Besednjak.

Bralec, ki bi si hotel priti na jasno o Ukmarjevi politični orientaciji med drugo svetovno vojno glede njegovega odnosa do Osvobodilne fronte in komunistične partije, ne bo povsem poštešen. Kljub svojemu jasnemu odklanjanju komunizma, na katero ga je vezala zanj nedotakljiva cerkvena doktrina, je Ukmar ohranil do takratnega dogajanja distanco, kakršne na primer škof Rožman v povsem drugačni situaciji ni mogel ali ni znal ohraniti.

Iz celote referatov (manjka psihološki portret...) izhaja vsekakor podoba človeka velike duhovne uravnovešenosti, totalne predanosti stvari Kristusa in Cerkve, kristalno narodno zavednega Slovenca, iščočega intelektualca, odprtega vsemu spoznatnemu, od jezikoslovja do teologije in astronomije, evangeljsko odprtega vsakršni človeški stiski. Iz zbornika izhaja tudi dovolj verjetna domneva, da je v svoji hiši skrival ranjenega partizana.

Ob tem skalovitem človeku bo bralec lahko ocenil veljavo oznak, ki jih je bil deležen od nasprotnikov: pred prvo svetovno vojno od liberalne strani – kot izdajalec, po drugi svetovni vojni od komunistične strani – kot "politikant in sluga fašističnega papeža". A na njegovem pogrebu je bil tudi venec KPI.

Gre, skratka, za zanimivo in marsikje fascinantno branje, za portret, ki v spodobni zaokroženosti predstavi Jakoba Ukmarja z njegovi človeški in svetniški veličini.

Ukmarjev zbornik sta izdali Slovenska teološka akademija v Rimu ter Mohorjeva družba v Celju.

A. R.

TONE WRABER DVAKRAT STO ALPSKIH RASTLIN NA SLOVENSLEM Ljubljana, Prešernova družba, 2006

Najlepše je doma, pravi slovenski pregovor. Lepo pa je tudi drugod, v naravi, ob morju, v gorah. Zakaj pa ravno v gorah, kjer so strme in napor-

ne poti do ciljev, planinskih koč in gorskih vršacev. Pogled na naše gore je lep zaradi njihovih oblik, saj so med najlepšimi na svetu. V gorah pa je lepo tudi zaradi gorskega cvetja, ki ga pohodniki pogosto niti ne opazijo. Med visoko travo, med skalovjem, v produ in globelih je teh gorskih lepotic zelo veliko.

Nekoč sem na pobočju Tosca (2275 m) iskal črno murko. Prehodil sem velik del strmine navzgor in počez, a v eni uri nisem našel nobenega cveta. Mislim sem že, da sem prišel prekmalu ali prepozno. Že sem se hotel vrniti v dolino, ko sem zagledal prvi cvet, nato pa še drugega in še veliko nadaljnjih.

Navadil sem se, kak je potrebno gledati, da najdeš to, kar iščeš. Črni murk je bilo na pobočju Tosca vse polno.

Profesor **dr. Tone Wraber**, znani strokovnjak in ljubitelj cvetja, predvsem gorskega, je iz 600 različnih primerov izbral 200 fotografij najzanimivejših gorskih rož, ki rastejo nad, pa tudi malo pod gozdno mejo. Za vse je pripravil rastlinske opise, navedel čas cvetenja in višinske razpone, kje jih lahko najdemo. Zapisal je tudi na kakšnih rastiščih rastejo posamezne cvetice, kakšna je splošna razširjenost in kakšna je razširjenost v Sloveniji. V knjigi je tudi omenjenih več deset podobnih vrst, ki pa se na fotografiji komaj ločijo od upodobljenih. Kljub omejenemu obsegu je ta knjiga po številu predstavljenih vrst doslej najobsežnejša izvirna taka knjiga pri nas.

Med bolj znanimi gorskimi rožami so predstavljene tudi naslednje: pogačica (*Trollius europaeus*), Kernerjev mak (*Papaver alpinum*), alpska velesa (*Dryas octopetala*), triglavsko roža ali bleščeči prstnik (*Potentilla nitida*), dlakavi sleč (*Rhododendron birsutum*), avrikelj (*Primula auricula*), Clusijev svišč (*Gentiana clusii*), Zoisova



Zgoraj, Kernerjev mak; spodaj, Planike, očnice.

zvončica (*Campanula zoysii*), planika ali očnica (*Leontopodium alpinum*) itd.

Znani raziskovalec gorskega cvetja B. Hacquet je ob prelomu v 19. stol. izjavil: "Kolikokrat sem si želel, da bi bil tam leto dni pastir in imel priložnost, da bi v vseh letnih časih prehodil ta s cvetjem bogati svet."

Ciril Velkovrh



Zoisova zvončica.

Zapisnik 35. literarnega natečaja **MLADIKE**

Komisija literarnega natečaja Mladike, ki se je sestala v četrtek, 25. januarja 2007, na sedežu Slovenske prosvete v ulici Donizetti 3, je obravnavala 54 prispevkov v prozi in 68 ciklusov pesmi, ki so v roku prispeli na uredništvo revije. Izven roka sta prispela en prispevek v prozi in eden v verzih, ki ju komisija ni mogla vzeti v poštev. Komisija je po temeljiti razpravi in oceni dospelih prispevkov podelila sledeče nagrade:

PROZA

Prvo nagrado prejme novela z naslovom **Vlak št. 4213**, ki je prispela pod psevdonimom Efaťa. Novela obravnava življenjsko dilemo hčerke gluhonemih staršev. Avtorica prikazuje z veliko občutljivostjo odnose v taki družini in lastno razpetost med domom in družbo vrstnikov.

Avtorica je **Mateja Gomboc iz Ljubljane**.

Drugo nagrado prejme novela z naslovom **Kako se ti zdi**, ki je prispela pod psevdonimom INGE-BORG. Avtorica z ganljivo prizadetostjo spregovori o odhodu v dom za ostarele in nakaže blažilno moč umetnosti v težkih življenjskih trenutkih.

Avtorica je **Marija Šedivy iz Gornje Radgone**.

Tretjo nagrado prejme novela z naslovom **Pojočji konji**, ki je prispela pod šifro 0331. Novela opisuje grozote nemškega uničevalnega taborišča in poudarja življenjsko silo in tudi dobroto posameznikov.

Avtor je **Jože Klančnik iz Ljubljane**.

Komisija priporoča za objavo še novele: Sončnice Majde Senica Vujanovič, Na obisku Manke Kremenšek Križman, Gospod Z., viličar Mateje Perpar, Jesen življenja Nade Rink Arh, Džanki po izbiri Mateja Polla, Vsi moji otroci Marjete Ratkovič.

POEZIJA

Prvo nagrado prejme cikel pesmi, ki je prispel pod psevdonimom **O tem ne bomo govorili**. Poezija je metafizično bogata, vznemirljiva in izvirna. Izraža občuteno žalost za izgubljenim otroštvom in svetom, ki mineva ob naši brezbriznosti.

Avtorica je **Marica Škorjanec Kosterca iz Ljubljane**.

Drugo nagrado prejme cikel pesmi, ki je prispel pod psevdonimom **DREN**. V pesmih pridejo do izraza avtorjeva literarna veščina, bogat jezik in občutek za ritem, združeni z razkošjem vsebine.

Avtor je **Milenko Strašek iz Celja**.

Tretjo nagrado prejme cikel pesmi, ki je prispel pod psevdonimom **Jesenski list**. Pesmi so izpoved zrele osebnosti. Odlikuje jih izviren slog in bogata metaforika.

Avtorica je **Helena Ogorelec iz Trzina**.

Komisija priporoča za objavo še pesmi Tanje Ahlin in Lidije Golc iz Ljubljane in Franja Frančiča iz Padne v Istri.

Trst, 25. januarja 2007

Versko življenje Slovencev v Belgiji in na Nizozemskem (IV. del)

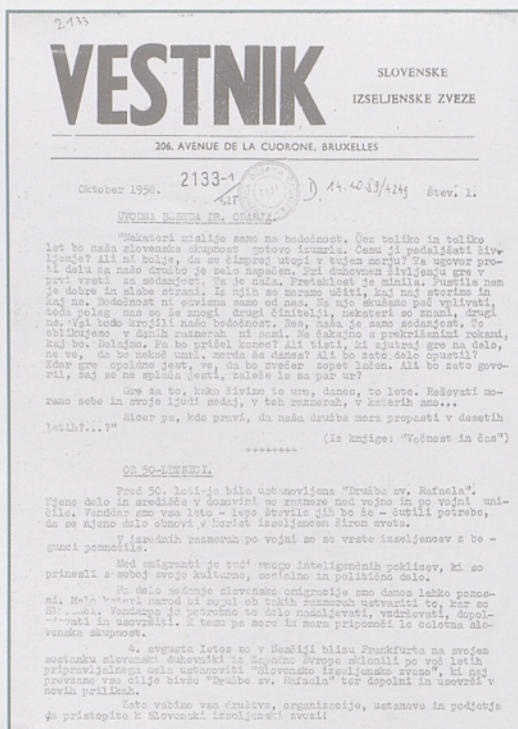
V tretji številki iz leta 1958 je v "Oznanilu Marije Pomagaj" daljše poročilo o občnih zborih krajevnih društev Sveta Barbara. Vseh društev Sveta Barbara je bilo nad trideset. Dolgo vrsto let združujejo slovenske izseljenke rojake in jih vzgajajo v verskem in narodnem duhu in so kot narodne trdnjave v obsežnih pokrajinah tujine. O teh slovenskih trdnjavah in o občnih zborih je bilo objavljeno v zgoraj omenjeni številki "Oznanila" sledeče: "Po nekod te trdnjave pokajo, so se začele podirati. Videli smo nevarnost in povabili k obnovitvi našo mladino, ki je bila tukaj rojena. Naša mladina je spoznala svojo dolžnost in razumela nadaljnje poslanstvo teh društev ter se z veseljem včlanila v naša društva. Razpoke so se zamazale, odpadli deli stavbe so se nadomestili z novimi kosi – člani. Mladi se od njih učijo stare preproste spretnosti društvenega življenja; mladi prevzemajo izkušnje starih, a že uporabljajo zrazeno moderno tehniko organizacijskega življenja. Na vseh teh narodnih trdnjavah ponosno vihrajo stare in častitljive zastave društev; koliko bojev, porazov in zmag so bile deležne; sedaj jih prevzemajo v roke mladi. Dediščina starih se modro predaja v roke drugega rodu. Na mesta umrlih vstopa nesramežljivo mladina".

Leta 1958 je Slovenska izseljenska zveza pričela izdajati svoje glasilo "Vestnik Slovenske izseljenske zveze", ki je izhajalo v glavnem mestu Belgije Bruslju. Uradno je bila zveza ustanovljena 4. avgusta 1958 v Nemčiji blizu Frankfurta,

kjer je bil za predsednika izvoljen Ignacij Kunstelj, duhovnik v Londonu, za tajnika pa izseljeniški duhovnik v Belgiji Vinko Žakelj. Prva številka lističa, ki je bil ciklostiran, je izšla oktobra 1958. V tej prvi številki je bila objavljena uvodna beseda, ki je bila povzeta iz knjige dr. Alojzija Odarja "Večnost in čas". Podajamo nekaj misli iz navedenega uvoda: "Nekateri mislijo samo na bodočnost. Čez toliko in toliko let bo naša slovenska skupnost gotovo izumrla. Čemu ji podaljšati življenje? Ali ni bolje, da se čimprej utopi v tujem morju? Ta ugovor proti delu za našo družbo je zelo napačen. Pri duhovnem življenju gre v prvi vrsti za sedanost. Ta je naša. Preteklost je minila. Pustila nam je dobre in slabe strani. Iz njih se moramo učiti, kaj naj storimo in kaj ne. Bodočnost ni odvisna samo od nas. Na njo skušamo pač vplivati, toda poleg nas so še mnogi drugi činitelji, kateri so znani,

drugi ne. Vsi bomo krojili našo bodočnost. Res, naša je samo sedanost. To oblikujemo v danih razmerah mi sami. Ne čakajmo s prekrižanimi rokami, kaj bo. Delajmo. Pa bo prišel konec. Ali tisti, ki zjutraj gre na delo, ne ve, da bo nekoč umrl, morda še danes? Ali bo zato delo opustil? Kdor gre opoldne jest, ve, da bo zvečer spet lačen. Ali bo zato govoril, saj se ne spleča jesti, zaleže le za par ur. Gre za to, kako živimo to uro, danes, to leto. Reševati moramo sebe in svoje ljudi sedaj, v teh razmerah, v katerih smo."

(dalje)



Vestnik Slovenske izseljenske zveze.

SVETOVNI SLOVENSKI KONGRES - 11. TABOR SLOVENSКИH OTROK PO SVETU

Letošnji tabor slovenskih otrok po svetu bo potekal že enajstič. Potekal bo na slovenski obali, v počitniških domovih Mladinskega zdravilišča in letovišča Debeli rtič (spletna stran: www.zdravilisce-debelirtic.org). Slovenska konferenca Svetovnega slovenskega kongresa tabore za mladi rod slovenskih rojakov po svetu prireja s prizadevanjem in v želji, da bi spoznali Slovenijo – domovino svojih prednikov. Tako njene naravne znamenitosti, kulturno dediščino, slovenski jezik in običaje. Najpomembnejši pa so druženje, stiki in prijateljske vezi med mladimi slovenskimi rojaki, ki žive po svetu. Tabor je namenjen druženju mladih slovenskih rojakov, ki živijo izven meja Republike Slovenije, in so stari od 12 do 17 let. Tabor bo zaradi kva-

litetnejše organizacije, bivanja in izvajanja programa letos razdeljen na dve starostni skupini:

- *Prva starostna skupina* - od 12 do 14 let bo letovala od 29. julija do 5. avgusta
- *Druga starostna skupina* - od 15 do 17 let bo letovala od 5. avgusta do 12. avgusta

Prispevek za udeležbo: 160,00 €

Več informacij o taboru slovenskih otrok po svetu najdete na spletni strani Svetovnega slovenskega kongresa: www.slokongres.com

Dodatne informacije:

kontaktna oseba: Luka Klopčič

Tel.: +386 1 24-28-550; e-naslov: ssk@siol.net

za smeh in dobro voljo

Policista čakata avtobus mestnega prometa. Prvi čaka progo številka 1, drugi progo številka 2. Ko prispe avtobus številka 12, oba vstopita.

Planinec si je pred planinsko kočjo naročil kozarec kuhanega vina, natakara pa mu je prinesel štiri kozarce.

"Saj sem naročil le enega!" je protestiral planinec.

"Oh, oprostite, spet ta odmev!" se je opravičil natakara.

- Bo treba zob popraviti ali izdreti?

- Ne eno ne drugo.

- Ja, zakaj ste pa potem prišli k meni?

- V horoskopu mi piše, da moram iti k zobozdravniku.

Zdravnik je bil sredi noči poklican k bolniku. Pregleda pacienta in ga vpraša:

"Ste že napisali oporoko?"

"Ne, doktor. Ali je tako hudo?"

"Pokličite vašega odvetnika ali notarja in vaše sorodnike!"

"Ali to pomeni, da je z menoj konec?"

"To ne, toda nočem biti edini, ki je bil zbučen sredi noči brez potrebe!"

Policista sta se skregala v prostorih policijske postaje.

"Ti si največji norec, kar sem jih kdaj videl!" je zavpil prvi.

"Ti pa si idiot, da ni večjega na svetu!" je rekel drugi.

Takrat je mimo prišel komandir in rekel:

"Očitno sta pozabila, da sem jaz še v službi!"

listnica uprave

DAROVİ V TISKOVNI SKLAD:

Floriano Ukmar, Trst - 11,00 €; Jože Strgar, Črnuče, Slovenija - 15,00 €; Ivo Kralj, Slivno - 26,00 €; H. P., Trst - 26,00 €; Simon Preschern, Trbiž - 26,00 €; Xenia Levak, Trst - 50,00 €; Aleksander Cergol, Trst - 16,00 €; Pavel Pavlica, Trst - 26,00 €; Giovanni Beorchia, Vercelli - 16,00 €; Emil Devetak, Gorica - 11,00 €; Antek Terčon, Sesljan - 26,00 €; Paul Krusič, Wilmington, ZDA - 50,00 €; Marinka Terčon, Solkan, Slovenija - 25,00 €; Silvana Markuža, Nabrežina - 26,00 €; Mirka Cosutta, Trst - 21,00 €; Jožica Pertot, Nabrežina - 26,00 €; Marica Dolenc, Opčine - 26,00 €.

DAROVİ V SPOMIN:

V spomin na Gino Pertot darujeta Diomira in Drago Bajc 50,00 € za Mladiko.

V spomin na strica Josipa Dolenca darujeta Marica in Uči Dolenc 50,00 € za Mladiko.

Vsem darovalcem se iskreno zahvaljujemo.



NOVOSTI

Mzaložba MLADIKA

Zorko Simčič
RIMSKE ZGODBE
RACCONTI ROMANI

12,00 €



Majda Artač Sturman
RAPSODIJA O
GORIŠKEM
SLAVČKU

27,00 €



Anamarija Volk
Zlobec - Magda
Starec Tavčar
ŠTIRI ZGODBICE
IZPOD ODEJE

ZORKO SIMČIČ



RIMSKE ZGODBE

RACCONTI ROMANI

12,00 €